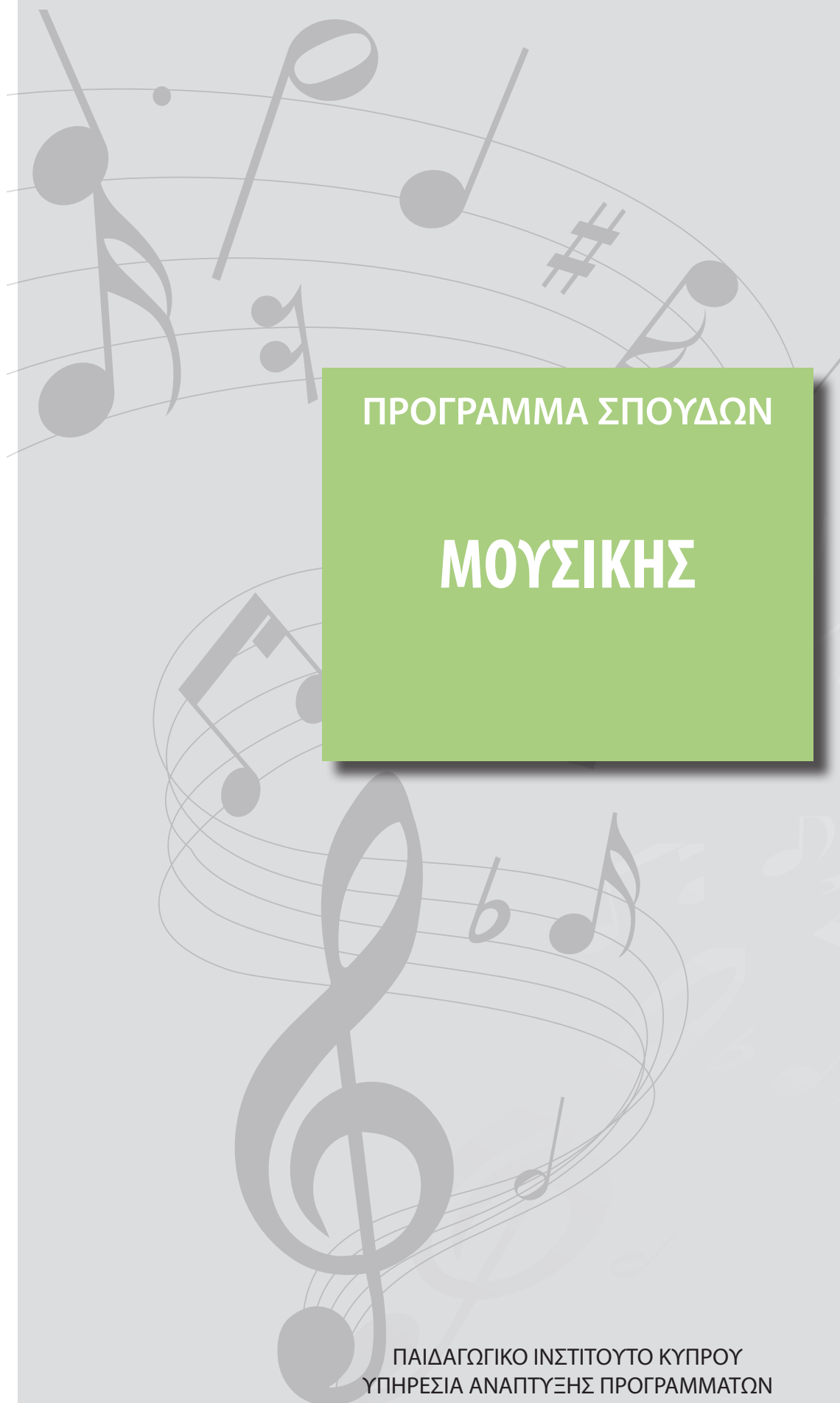

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ 2010

ISBN ΣΕΙΡΑΣ: 978-9963-0-9115-7

ISBN: 978-9963-0-9131-7

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

1. Εισαγωγή

Η μουσική είναι αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας, αποτελεί σημαντικό στοιχείο κάθε κουλτούρας και παρουσιάζεται με πολλαπλές μορφές και σε διάφορα επίπεδα δυσκολίας, εξυπηρετώντας διαφορετικές λειτουργίες της καθημερινότητας. Ως μια μοναδική μορφή μη λεκτικής επικοινωνίας, η Μουσική έχει τη δύναμη να επιδρά στον τρόπο με το οποίο οι μαθητές αισθάνονται, σκέφτονται και δρουν και μπορεί να μεταδώσει ιδέες και συναισθήματα μέσα από επιλεγμένους ήχους και σύμβολα.

Η Μουσική ως υποχρεωτικό μάθημα του αναλυτικού προγράμματος συνεισφέρει με ένα ιδιαίτερο τρόπο τόσο στη γνωστική όσο και στη συναισθηματική, πνευματική, ηθική, κοινωνική, πολιτισμική και ψυχοκινητική ανάπτυξη του μαθητή, προάγοντας παράλληλα τα εκπαιδευτικά ιδεώδη και τις αξίες της πολιτότητας και της ανάπτυξης κομβικών προσόντων που διέπουν τα νέα αναλυτικά προγράμματα.

Στο μάθημα της μουσικής η απόκτηση μουσικών δεξιοτήτων, γνώσεων και στάσεων, επιτυγχάνεται μέσα από πρακτικές, βιωματικές μουσικές δραστηριότητες, διασφαλίζοντας την ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή. Συγκεκριμένα, το μάθημα της Μουσικής συμβάλλει στην προαγωγή της δημιουργικότητας και της φαντασίας του μαθητή, προσφέροντάς του δυνατότητες για αυτοέκφραση και προβληματισμό καθώς και ευκαιρίες για ανάπτυξη δεξιοτήτων για καινοτομίες. Μέσα από ομαδικές μουσικές δραστηριότητες ο μαθητής κοινωνικοποιείται, αναπτύσσει δεξιότητες συνεργασίας, αλληλεπιδρά και μαθαίνει να σέβεται τη δουλειά των άλλων. Ταυτόχρονα, το μάθημα της μουσικής συντελεί στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ικανότητάς του για λύση προβλήματος, στην όξυνση της μνήμης, στην ανάπτυξη των μαθησιακών δεξιοτήτων του και στην απόκτηση μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Επίσης αναπτύσσει την αισθητική κρίση και ευαισθησία του μαθητή ο οποίος μαθαίνει πώς να αξιολογεί τη δουλειά του και τη δουλειά των άλλων.

Μέσα από μια μουσική παιδεία που προάγει τα πιο πάνω, ο μαθητής εξελίσσεται σε έναν υπεύθυνο, ενεργό και δημοκρατικό πολίτη. Έναν πολίτη που έχει συνείδηση της ατομικής μουσικής ταυτότητάς του μέσα στο τοπικό αλλά και παγκόσμιο μουσικό γίγνεσθαι, έναν πολίτη που αντιλαμβάνεται ότι η δημιουργία της μουσικής συνδέεται με την έννοια του χρόνου και του κοινωνικού πλαισίου και επομένως σέβεται τους άλλους μουσικούς πολιτισμούς και δημιουργεί, συμμετέχει, επικοινωνεί μέσα από τη μουσική και συμβάλει στα κοινωνικά και μουσικά δρώμενα της κοινότητάς του. Παράλληλα, είναι ένας πολίτης που κατανοεί τις λειτουργίες που επιτελεί η μουσική στην καθημερινή ζωή καθώς και τις ηθικές προεκτάσεις που έχουν κάποιες από αυτές. Ένας πολίτης που ερμηνεύει και διαμορφώνει άποψη για τα σύγχρονα μουσικά ρεύματα, που νοιάζεται για το φυσικό, κοινωνικό, πνευματικό και οικονομικό περιβάλλον, που γνωρίζει και μπορεί να χρησιμοποιήσει τη μουσική τεχνολογία και τα μέσα που προσφέρει η τεχνολογία πληροφορίας και επικοινωνίας.

Η Μουσική, έτσι, συμβάλει στην ολιστική παιδεία του μαθητή και στη διαμόρφωση ενός πολίτη που είναι ικανός και ωφέλιμος μπροστά στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα.

2. Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Μουσικής: Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Μουσικής αποτελεί πλαίσιο για διαπραγμάτευση τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους μαθητές και όχι μια δοσμένη συνταγή για άκριτη εφαρμογή. Είναι ένα ανοικτό αναλυτικό πρόγραμμα που επιτρέπει ευέλικτες οργανωτικές δομές και προϋποθέτει ανάπτυξη πρωτοβουλίας από τον εκπαιδευτικό (ανοιχτή τάξη, εναλλακτικοί ρόλοι εκπαιδευτικού- μαθητή κλπ).

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Μουσικής δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα εξής σημεία:

Ενιαίο Αναλυτικό πρόγραμμα: Είναι ένα, ενιαίο και αφορά ολόκληρο το εύρος της υποχρεωτικής μουσικής Εκπαίδευσης των μαθητών, από την προσχολική μέχρι την Α' Λυκείου. Η Μουσική εκπαίδευση των μαθητών της Β' και Γ' Λυκείου αλλά και ειδικές μορφές μουσικής εκπαίδευσης όπως Χορωδία, Ορχήστρα, Φιλαρμονική, απαιτούν ξεχωριστά Αναλυτικά Προγράμματα.

Οι γενικοί στόχοι του μαθήματος της Μουσικής αναλύονται με βάση την ομαδοποίηση των τάξεων σε τέσσερις βαθμίδες, ώστε να επιτευχθεί η ενιαιοποίηση από την προσχολική ηλικία μέχρι την Α' Λυκείου.

Βαθμίδα 1: Προσχολική – Β' Δημοτικού

Βαθμίδα 2: Γ' Δημοτικού – Ε' Δημοτικού

Βαθμίδα 3: ΣΤ' Δημοτικού – Β' Γυμνασίου

Βαθμίδα 4: Γ' Γυμνασίου – Α' Λυκείου.

Παιδοκεντρικό αναλυτικό πρόγραμμα: Δίνεται έμφαση σε ένα ανθρωπιστικό και κοινωνικο-οικοδομιστικό πρότυπο μάθησης, όπου αξιοποιούνται το ενδιαφέρον, οι γνώσεις και οι εμπειρίες των μαθητών. Στο σχεδιασμό του Αναλυτικού Προγράμματος λαμβάνονται υπόψη η διαφορετικότητα του κάθε μαθητή, οι διαφορετικές μουσικές εμπειρίες που πιθανόν να έχουν οι μαθητές από το οικογενειακό τους περιβάλλον και οι προτιμήσεις τους όσον αφορά σε μουσικά ακούσματα, οι διαφορετικοί ρυθμοί στη μάθηση αλλά και τα διαφορετικά στυλ μάθησης και τύποι νοημοσύνης του κάθε μαθητή. Απώτερος σκοπός του αναλυτικού προγράμματος είναι οι ίσες ευκαιρίες μάθησης στη Μουσική για όλους τους μαθητές, μέσα από διαφοροποιημένες δραστηριότητες και διδακτικά μέσα.

Δεξιότητες, Γνώσεις, Στάσεις, Συμπεριφορές. Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα δίνει έμφαση και αναλύει τις δεξιότητες και τις γνώσεις που αναμένεται από τους μαθητές να αποκτήσουν σε κάθε βαθμίδα. Επίσης, αναλύει τις στάσεις και συμπεριφορές που θέλουμε οι μαθητές να υιοθετήσουν και να επιδείξουν σε σχέση με τις διάφορες μουσικές δραστηριότητες.

Αξιολόγηση του μαθήματος. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αξιολόγηση του μαθήματος της μουσικής με αναφορά σε σύγχρονες μορφές αξιολόγησης. Προτείνονται συγκεκριμένα εργαλεία και δίνονται αντιπροσωπευτικά παραδείγματα.

Βιωματική προσέγγιση. Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα δίνει έμφαση στη βιωματική συμμετοχή των μαθητών σε ποικίλες μουσικές εμπειρίες. Μέσα από δραστηριότητες εκτέλεσης, ακρόασης, αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης οι μαθητές γνωρίζουν εμπειρικά, εικονικά και σε τρίτο στάδιο συμβολικά τη νέα έννοια. Η μουσική σημειογραφία δεν είναι αυτοσκοπός στο μάθημα της Μουσικής, αλλά αντίθετα, εισάγεται όταν είναι απαραίτητη για να ενισχύσει τη μάθηση, και πάντα εφόσον

προηγηθεί η βιωματική επαφή των μαθητών με την νέα έννοια. Ακολουθείται η προσέγγιση «ο ήχος προηγείται του συμβόλου» (sound before symbol).

Συνεργασία με την κοινότητα. Η συνεργασία με την κοινότητα είναι μια καινοτομία την οποία ενισχύει και συστηματοποιεί το νέο αναλυτικό πρόγραμμα, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία που έχουν τέτοιου είδους μουσικές εμπειρίες στη διδασκαλία και μάθηση στο μάθημα της Μουσικής και στην καλλιέργεια θετικών στάσεων για το μάθημα. Στο πλαίσιο ενός ανοιχτού σχολείου φιλοξενούνται καλλιτέχνες, οργανώνονται project σε συνεργασία με διάφορους πολιτιστικούς φορείς και την κοινότητα, παρουσιάζεται η δουλειά των παιδιών εκτός σχολείου σε συνθήκες παράστασης κ.ά.

3. Σκοπός, στόχοι και μουσικές δραστηριότητες

3.1. Σκοπός του μαθήματος της Μουσικής

Το μάθημα της Μουσικής αποσκοπεί στο να παρέχει σε όλους τους μαθητές μουσικές εμπειρίες, δεξιότητες και γνώσεις και να καλλιεργήσει στάσεις και συμπεριφορές, έτσι ώστε, μέσα από την ενεργητική συμμετοχή τους ως ακροατές, εκτελεστές και συνθέτες, να κατανοούν τη Μουσική, να επικοινωνούν μέσω αυτής και να εδραιώσουν μια δημιουργική δια βίου σχέση.

3.2. Στόχοι του μαθήματος της Μουσικής

Μέσα από το μάθημα της Μουσικής οι μαθητές αναμένεται να:

- Αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης
- Αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες
- Αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση οργάνων
- Αναπτύξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης
- Αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας
- Αποκτήσουν πυρηνικές γνώσεις ως προς τις βασικές μουσικές έννοιες (ρυθμός, μελωδία, αρμονία/υφή, μορφή, χροιά, δυναμική, ταχύτητα και άρθρωση) και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αυτές συνδυάζονται στα διάφορα είδη και στυλ μουσικής.
- Αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με τις μουσικές δραστηριότητες της ακρόασης, της εκτέλεσης και της σύνθεσης.

3.3. Περιγραφή δραστηριοτήτων για το μάθημα της Μουσικής

Το κλειδί για την προετοιμασία ενός μαθήματος Μουσικής είναι το να κατανοήσει κανείς τις ποικίλες διαδικασίες που εμπλέκονται στο τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων της ακρόασης, εκτέλεσης και σύνθεσης μουσικής και τους τρόπους με τους οποίους αυτές διαπλέκονται σε μια μουσική εμπειρία. Για παράδειγμα η ακρόαση ενυπάρχει και στην εκτέλεση αλλά και στη σύνθεση μουσικής και επιτρέπει στον εκτελεστή και στο συνθέτη να επεξεργαστούν και να τελειοποιήσουν τα μουσικά τους «προϊόντα». Στον αυτοσχεδιασμό μουσικής η σύνθεση και η εκτέλεση γίνονται ταυτόχρονα, με την ακρόαση να έχει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της δημιουργικής διαδικασίας.

Είναι συνεπώς επιθυμητό οι μαθητές να βιώνουν αυτές τις μορφές μουσικής δημιουργίας μέσα από μια προσέγγιση όπου αυτές διαπλέκονται και δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να δουν τη Μουσική ως μια ολότητα. Αναμένεται ότι τα πιο πάνω θα εφαρμόζονται τόσο εντός σχολείου όσο και σε συνθήκες πραγματικής ζωής και σε συνεργασία με την κοινότητα, πολιτιστικούς φορείς κ. ά.

3.3.1. Ακρόαση

Η δραστηριότητα της Μουσικής Ακρόασης έχει διπλή λειτουργία :

1. Την ανάπτυξη των ακουστικών δεξιοτήτων και της εσωτερικής ακοής των μαθητών, όπου μαθαίνουν να αναγνωρίζουν, να αποκωδικοποιούν, να αναπαριστούν με συμβατική ή μη σημειογραφία και να αναλύουν τις διάφορες μουσικές έννοιες.
2. Την επαφή των μαθητών με ποικίλα μουσικά ακούσματα από διάφορα είδη, στυλ και πολιτισμούς και την ανταπόκρισή τους σε αυτά.

Η Μουσική Ακρόαση, στο πλαίσιο του μαθήματος μπορεί να έχει τις ακόλουθες μορφές:

- Να αποτελεί μια από τις δραστηριότητες του τριπτύχου μουσικών δραστηριοτήτων Ακρόασης- Εκτέλεσης- Σύνθεσης με κοινό στόχο τη διδασκαλία μιας μουσικής έννοιας.
- Να λειτουργήσει ως ερέθισμα για δημιουργική δραστηριότητα αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης από τους μαθητές.
- Να αφορά στη διδασκαλία ενός συγκεκριμένου στυλ μουσικής ή στη γνωριμία με ένα μουσικό πολιτισμό.
- Να εμπλουτίζει το ρεπερτόριο των μαθητών μέσα από γνωριμία και εμπάθυση σε αξιολογικά μουσικά έργα.
- Να εστιάζει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών δημιουργώντας ευκαιρίες για να σχολιάσουν έργα που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή άλλοι και να εισηγηθούν πιθανούς τρόπους διαφοροποίησής τους.
- Να παρουσιάζεται υπό τη μορφή ρυθμικών και μελωδικών ασκήσεων με στόχο την ανάπτυξη της εσωτερικής ακοής του παιδιού.

Είναι σημαντικό τα πιο πάνω να επιτευχθούν όχι μόνο μέσα από ηχογραφημένη μουσική αλλά και μέσα από εμπειρίες ζωντανών συναυλιών εντός και εκτός σχολείου. Ανεξάρτητα από τη μορφή και το στόχο που έχει κάθε φορά η δραστηριότητα της Ακρόασης στο μάθημα, είναι σημαντικό να δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να απολαύσουν τη μουσική που ακούν και να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί.

3.3.2. Εκτέλεση

Η δραστηριότητα της Εκτέλεσης καλύπτει το φάσμα της φωνητικής και ενόργανης μουσικής όπου οι μαθητές εκτελούν συνθέσεις ατομικά ή ομαδικά με τη φωνή, το σώμα και μουσικά όργανα στην τάξη τους και σε ευρύτερα ακροατήρια (σχολείο, γονείς, κοινότητα). Μέσα από την Εκτέλεση καλλιεργούνται δεξιότητες ελέγχου του παραχθέντος ήχου καθώς και της απόδοσης/ερμηνείας της μουσικής διαφόρων

ειδών και στυλ, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην απόλαυση της μουσικής. Επίσης, η Εκτέλεση περιλαμβάνει τη χρήση σημειογραφίας καθώς είναι πολύ σημαντική για την απόδοση μιας μουσικής σύνθεσης.

3.3.2.1. Φωνή

Η φωνή είναι το όργανο που όλοι διαθέτουμε και επομένως το τραγούδι είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων. Η θέση ότι το «τραγούδι είναι για τους λίγους που έχουν καλή φωνή» είναι απόρροια παλαιότερων προσεγγίσεων στη μουσική και ένας μύθος που πρέπει να καταρριφθεί με το νέο αναλυτικό πρόγραμμα. Το τραγούδι είναι για όλους τους μαθητές και πρέπει να μπορούν να το χρησιμοποιούν ως μέσο κοινωνικοποίησης και έκφρασης των συναισθημάτων τους σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα μουσικής προωθεί την καλλιέργεια των φωνητικών δεξιοτήτων των παιδιών με μεθοδική διδασκαλία του τραγουδιού, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο. Ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία των παιδιών στην απόκτηση φωνητικών δεξιοτήτων έχει η καταλληλότητα των τραγουδιών που επιλέγονται: να ανταποκρίνονται στο φωνητικό εύρος των παιδιών κάθε βαθμίδας, να μην έχουν δύσκολα διαστήματα και ρυθμικές αξίες, το περιεχόμενό τους να είναι κατάλληλο για την ηλικία των παιδιών και κοντά στα ενδιαφέροντά τους και τις δικές τους επιλογές. Πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό του μαθήματος και οι νέες τεχνολογίες (π.χ. διαδίκτυο, караоке, караоке με ηλεκτρονικά παιχνίδια, κ.ά.) που δίνουν μια άλλη διάσταση στο παιδικό τραγούδι. Ο ρόλος, βέβαια του δασκάλου ως καλό πρότυπο προς μίμηση παραμένει αναντικατάστατος.

Σε αντίθεση με πιο παραδοσιακές προσεγγίσεις που θέτουν ως αρχή της τραγουδιστικής ζωής του παιδιού την εκμάθηση συγκεκριμένων τραγουδιών, το νέο ΑΠ μουσικής θέτει την εκμάθηση τραγουδιών ως τελικό στόχο και όχι την αρχή της διαδικασίας της φωνητικής καλλιέργειας του παιδιού. Η καλλιέργεια των φωνητικών δεξιοτήτων θα πρέπει να αποτελεί φυσική συνέχεια της «φωνητικής ζωής» του παιδιού από τη βρεφική και πρώιμη παιδική ηλικία, όπου τα όρια ομιλίας και φωνής είναι ακόμα συγκεχυμένα. Κατά συνέπεια, στις πρώτες βαθμίδες δίνεται έμφαση στο φωνητικό παιχνίδι και στον πειραματισμό με τη φωνή. Παράλληλα με τα παιδικά τραγουδάκια τα οποία τα παιδιά διδάσκονται στο σχολείο, προτείνεται μια σειρά από απλά τραγούδια/ ασκήσεις τα οποία ξεκινούν με δύο φθόγγους, στη συνέχεια με τρεις και καταλήγουν στην πεντατονική κλίμακα, για μεθοδική ανάπτυξη φωνητικών δεξιοτήτων.

3.3.2.2. Όργανα

Πρωταρχικό μας μέλημα στη χρήση οργάνων στις πρώτες δύο βαθμίδες της μουσικής εκπαίδευσης είναι οι μαθητές να έχουν όσο το δυνατόν περισσότερες εμπειρίες με μουσικά όργανα. Στόχος μας είναι οι μαθητές να αγαπήσουν τα μουσικά όργανα, να τα σέβονται ως μέσα παραγωγής μουσικής σε αντίθεση με την παραγωγή θορύβου και να τα χρησιμοποιούν τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου ως μέσο εκτέλεσης της μουσικής και μέσο με το οποίο μπορούν να εκφράσουν τις μουσικές ιδέες και δημιουργίες τους.

Προτείνεται η χρήση των οργάνων Orff και η μεθοδική διδασκαλία στα όργανα αυτά. Ο αυλός επίσης αποτελεί ένα όργανο εύκολο στη χρήση και στη μεταφορά του από και προς το σπίτι, με χαμηλό κόστος για την οικογένεια, αλλά δεν είναι

υποχρεωτικό μουσικό όργανο. Όταν χρησιμοποιείται, η διδασκαλία του είναι μεθοδική και δεν περιορίζεται στη γνώση των δακτυλισμών.

Πολλοί μαθητές διδάσκονται διάφορα μουσικά όργανα εκτός σχολείου. Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να φέρνουν τα μουσικά όργανα αυτά στο σχολείο, όχι για να διδαχθούν τεχνικές χρήσης τους αλλά για να συμμετέχουν με αυτά σε δραστηριότητες στην τάξη και να έχουν την ευκαιρία να εκτελούν σύντομα κομμάτια που έμαθαν μπροστά στους συμμαθητές τους ούτως ώστε να έχουν κίνητρα για να συνεχίσουν την ενασχόληση με τη μουσική.

Στις πρώτες δύο βαθμίδες η ενασχόληση με τα όργανα είναι εμπειρική. Οι μαθητές μαθαίνουν να κρατούν σωστά και να χειρίζονται, με κινήσεις που επιτρέπει η σωματική τους ανάπτυξη και οι ικανότητες συντονισμού χεριού-ματιού, κρουστά όργανα τάξης και επλεγμένα όργανα Orff. Δίνεται έμφαση στο σώμα ως μουσικό όργανο και στον πειραματισμό με ήχους που μπορούν να παραχθούν από αυτό.

Η ενασχόληση με τα όργανα, ενώ ξεκινά εμπειρικά από την πρώτη βαθμίδα, γίνεται πιο μεθοδική με την εισαγωγή της ευρωπαϊκής σημειογραφίας από το τέλος της Α' βαθμίδας (Β' Δημοτικού) και έπειτα. Εδώ μπαίνουν οι βάσεις για το σωστό χειρισμό των οργάνων και την παραγωγική χρήση τους (χειρισμός επικρουστήρων, χειρισμός της αναπνοής, σωστό κράτημα, σεβασμός στα όργανα ως αντικείμενα, παιξίμο-παύση και αυτοσυγκράτηση, ανταπόκριση σε οδηγίες μαέστρου, παραγωγή ποιοτικού ήχου και όχι θορύβου, παραγωγή ποικίλων ήχων κλπ). Στις επόμενες δύο βαθμίδες καλλιεργούνται οι τεχνικές εκτέλεσης σε διάφορα όργανα (όργανα συμφωνικής ορχήστρας, ηλεκτρονικά όργανα, MIDI keyboards, παραδοσιακά όργανα, όργανα από άλλες χώρες, αυτοσχέδια όργανα) σε μεγαλύτερο βάθος. Σημαντικό είναι, σε όλες τις βαθμίδες, οι μαθητές να ηχογραφούν τις εκτελέσεις τους, να τις αξιολογούν και να δέχονται τα σχόλια άλλων με σκοπό τη βελτίωσή τους.

Οι μαθητές ενθαρρύνονται να παίζουν σε ομάδες με συναισθηση του ρόλου τους σε αυτές, αλλά και ατομικά (σόλο). Ενθαρρύνονται επίσης να παίζουν σε εκδηλώσεις εκτός σχολικού χώρου και μαζί με άλλους ερασιτέχνες μουσικούς και καλλιτέχνες.

3.3.3. Σύνθεση

Ιδιαίτερα σημαντική συμβολή του μαθήματος της Μουσικής είναι η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να χρησιμοποιούν τις αποκτηθείσες μουσικές δεξιότητες και γνώσεις σε δικές τους νέες δημιουργικές εργασίες. Μέσα από τις δραστηριότητες του αυτοσχεδιασμού και της σύνθεσης (με φωνή, όργανα, κίνηση ή/και με χρήση τεχνολογίας) αναπτύσσεται η δημιουργικότητα των μαθητών και τους παρέχεται ένα μέσο αυτοέκφρασης και επικοινωνίας με τους άλλους. Οι μαθητές επιλέγουν και επεξεργάζονται ένα μεγάλο εύρος ηχογόνων πηγών καλλιεργώντας παράλληλα την κριτική σκέψη μέσα από τις διάφορες επιλογές που πρέπει να κάνουν για το συνδυασμό των στοιχείων της Μουσικής έτσι ώστε να αποδώσουν και να μεταδώσουν με τον καλύτερο τρόπο μουσικές ιδέες, εικόνες και συναισθήματα.

Ο αυτοσχεδιασμός και η σύνθεση προσφέρουν ευκαιρίες ανάδειξης της δημιουργικότητας των παιδιών και καλλιέργειας της πρωτοτυπίας. Ο αυτοσχεδιασμός είναι η αυθόρμητη δημιουργία μουσικής χωρίς οποιαδήποτε πρόθεση για αναθεώρηση ή βελτίωση, είναι μια δημιουργία της στιγμής η οποία αποδεσμεύει το μαθητή από τη σημειογραφία και τους περιορισμούς της. Ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να είναι κινητικός, φωνητικός ή με όργανα. Η σύνθεση αναφέρεται στη δημιουργία μουσικής όπου υπάρχουν δυνατότητες πειραματισμού,

επιλογής, απόρριψης, διόρθωσης, βελτίωσης, μέχρι την κατάληξη στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και τέλος καταγραφής της τελικής μορφής της σύνθεσης. Και οι δύο μορφές είναι εξίσου σημαντικές και πρέπει να ξεκινούν από την πρώτη βαθμίδα.

Θεωρείται σημαντικό οι μαθητές, σε ομάδες ή εξατομικευμένα, μέσα από το ρόλο του εκτελεστή και του συνθέτη, να αποκτήσουν παράλληλα και δεξιότητες παρουσίασης των μουσικών προϊόντων τους σε επαγγελματικού επιπέδου συνθήκες, ανάλογα πάντα με τη βαθμίδα τους.

4. Παιδαγωγική Μεθοδολογία και Αξιολόγηση

4.1. Ενεργητική/Βιωματική μάθηση

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής είναι βασισμένο στις αρχές της ενεργητικής/ βιωματικής μάθησης. Η θεωρία γίνεται κατανοητή μέσα από βιωματικές εμπειρίες των μαθητών με τη νέα έννοια/ δεξιότητα, αξιοποιώντας πάντοτε κατάλληλα και κτίζοντας πάνω στην προϋπάρχουσα γνώση και στα ενδιαφέροντα των μαθητών. Η γνώση αποκτιέται μέσα από την εξερεύνηση και δίνονται ευκαιρίες στους μαθητές να αναλύσουν, να πειραματιστούν και να αναζητήσουν λύσεις μέσα από τη χρήση δραστηριοτήτων παιγνιώδη τύπου. Το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα προωθεί τη μάθηση σε πραγματικά περιβάλλοντα ή προσομοιώσεις πραγματικών περιστάσεων μουσικής επικοινωνίας. Στόχος μας είναι η ενεργός εμπλοκή του μαθητή και η μετατόπιση από τη διδασκαλία (όπου πρωταγωνιστής είναι ο δάσκαλος) στη μάθηση (όπου πρωταγωνιστής είναι ο μαθητής) μέσω της φθίνουσας καθοδήγησης (*fading scaffolding*).

Έχοντας ως βασική αρχή ότι δουλεύουμε από το γνωστό στο άγνωστο, από το απλό στο σύνθετο, από το όλο στο επιμέρους και από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, παρέχουμε συνεχώς ευκαιρίες στους μαθητές μας, μέσα από λίγα λόγια και υποδείξεις και μέσα από ενεργή συμμετοχή σε μουσικές δραστηριότητες, να ανακαλύψουν τη νέα γνώση. Η νέα γνώση παρουσιάζεται σταδιακά στους μαθητές μέσα από τα τρία επίπεδα αναπαράστασης της γνώσης που προτείνει ο Bruner, το πραξιακό, το εικονικό και το συμβολικό (στην πρώτη βαθμίδα και ειδικά στο νηπιαγωγείο και στην Α' τάξη Δημοτικού, οι μουσικές εμπειρίες των παιδιών εμπίπτουν ως επί το πλείστον στο πραξιακό και στο εικονικό επίπεδο). Προτείνονται η μέθοδος εργασίας *project* (σχέδιο εργασίας) η οποία προάγει ιδιαίτερα την ενεργητική- βιωματική μάθηση και μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες (βλ. παράγραφο 4.6). Θεωρείται επίσης πολύ σημαντικό οι μαθητές να έλθουν σε επαφή με άτυπες μαθησιακές μεθόδους που χαρακτηρίζουν τις διαδικασίες παραγωγής, διάδοσης και πρόσληψης συγκεκριμένων μουσικών ειδών και στυλ. Τέτοιες άτυπες μέθοδοι, όπως για παράδειγμα το να εκτελέσουν οι μαθητές ένα κομμάτι χωρίς την παρουσία σημειογραφίας μόνο «με το αυτί», βοηθούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ακρόασης των μαθητών.

4.2. Δημιουργικότητα στη μαθησιακή διαδικασία

Η δημιουργικότητα εμπλέκει ευφάνταστους και επινοητικούς τρόπους σκέψης και πράξης, με αποτέλεσμα να δημιουργείται κάτι καινούριο για το μαθητή, το οποίο να έχει αξία σε συγκεκριμένο περιβάλλον. Η δημιουργικότητα δεν είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των λίγων και χαρισματικών ατόμων αλλά πρέπει να καλλιεργηθεί ως στάση και να αναπτυχθεί ως δεξιότητα σε όλους τους μαθητές μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία και μέσα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Το να

μπορούν ο μαθητές να εφαρμόσουν γνώσεις και δεξιότητες με νέους τρόπους για να επιτύχουν ένα στόχο, προϋποθέτει δημιουργική σκέψη και μια σειρά διεργασιών όπου κατανοούν το νέο «πρόβλημα», μεταφέρουν τη κατακτηθείσα γνώση/δεξιότητα στο καινούριο περιβάλλον, πειραματίζονται και μέσα από επαναλαμβανόμενες προσπάθειες οδηγούνται τελικά στη λύση προβλήματος.

Στο μάθημα της Μουσικής επιδιώκεται η ανάπτυξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσα από ποικιλία δραστηριοτήτων και εμπειριών. Η δημιουργικότητα, τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί απαραίτητη πτυχή του μαθήματος της Μουσικής και θεωρείται ένας πολύ καλός τρόπος να εκφράσει κανείς ιδέες και συναισθήματα, να αφήσει ελεύθερη τη φαντασία του, να εμπλακεί σε καταστάσεις λύσης προβλήματος και στη λήψη μουσικών αποφάσεων, να καλλιεργήσει την αποκλίνουσα σκέψη, να νιώσει τη χαρά της δημιουργίας.

Η δημιουργικότητα συμπεριλαμβάνει τέσσερις εξίσου σημαντικές παραμέτρους: το τελικό προϊόν, τις διαδικασίες μέχρι να φτάσουμε στο προϊόν, το περιβάλλον στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι δημιουργικές διαδικασίες αλλά και τα εμπλεκόμενα σ' αυτές άτομα. Συνεπώς, ως εκπαιδευτικοί πρέπει να προσφέρουμε περιβάλλοντα που να ενθαρρύνουν την εξερεύνηση, τον πειραματισμό και το ρίσκο και προάγουν δημιουργικές στρατηγικές και διαδικασίες, έτσι ώστε να ενθαρρύνονται οι μαθητές να ερευνούν τα μουσικά ζητούμενα εντός και εκτός σχολείου, υιοθετώντας μια εξερευνητική και τολμηρή στάση ζωής, χωρίς να έχουμε ως μοναδικό στόχο τη δημιουργία ενός τελικού «δημιουργικού» προϊόντος.

4.3. Δεξιότητες Κριτικής Σκέψης

Ως εκπαιδευτικοί μουσικής καλούμαστε να εντάξουμε στο τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων δεξιότητες κριτικής σκέψης, δίνοντας στη διδασκαλία μια άλλη διάσταση. Τα τελευταία χρόνια η παροχή πληροφοριών από τον εκπαιδευτικό και η απομνημόνευση έχουν αντικατασταθεί με τη συνεχή και βιωματική δραστηριοποίηση των μαθητών. Η παρατήρηση, η αναγνώριση, η ανάκληση, η ανάλυση, η σύγκριση, η ταξινόμηση, η κατηγοριοποίηση, η διάταξη, η ιεράρχηση, η υπόθεση, το συμπέρασμα, η διευκρίνιση, η πρόβλεψη, η λήψη απόφασης, η επεξήγηση, η διαλεκτική αντιπαράθεση, η φαντασία, η τεκμηρίωση, οι συσχετίσεις δεδομένων, οι επεξηγήσεις, η αιτιολόγηση, η εξάσκηση της αποκλίνουσας και συγκλίνουσας σκέψης, η δημιουργικότητα και η εφευρετικότητα είναι μερικές από τις δεξιότητες Κριτικής Σκέψης που μπορούν να διεισδύσουν περαιτέρω στο μάθημα της Μουσικής μέσω μεγάλης ποικιλίας στρατηγικών, έχοντας ως απώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας σκέψης των μαθητών. Έτσι οι μαθητές αποκτούν ένα ευρύ μουσικό πνεύμα και αντιμετωπίζουν κριτικά τη μουσική. Η αλληλεπίδραση μεταξύ του διδακτικού αντικείμενου, του μαθητή και του εκπαιδευτικού, βοηθά τους μαθητές να βλέπουν κριτικά, όχι μόνο το τι συμβαίνει στην αίθουσα μουσικής και στο σχολείο τους αλλά και τις μουσικές εξελίξεις γύρω τους. Η ικανότητα να αξιολογούν το μουσικό περιβάλλον τους, τους παρέχει την ελευθερία επιλογής σε ότι προβάλλεται και προωθείται από τα διάφορα μέσα.

Η καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων κρίνεται αναγκαία σε όλες τις δραστηριότητες της μουσικής εκπαίδευσης. Πιο αναλυτικά: ο εκπαιδευτικός μπορεί π.χ.:

α) να επικεντρωθεί στη διδασκαλία ενός μουσικού οργάνου και την εκτέλεση ενός μουσικού έργου καλλιεργώντας στους μαθητές του την ικανότητα να ελέγχουν οι ίδιοι την επίδοση και την εκτέλεσή τους, να διακρίνουν τους περιορισμούς και να

αναγνωρίζουν τα λάθη τους επιχειρώντας στη συνέχεια να βελτιώσουν το παίξιμό τους μέσα από εξάσκηση.

β) να ζητήσει από τους μαθητές τη δημιουργία σύντομης μελωδίας δουλεύοντας μαζί στον Η/Υ και χρησιμοποιώντας ένα μουσικό λογισμικό. Εδώ αναζητείται η επίλυση ενός προβλήματος μουσικής όπου οι μαθητές πρέπει να λάβουν αποφάσεις καταλήγοντας μέσα από πειραματισμό με τον ήχο, δοκιμή, απόρριψη, διαφοροποίηση και τελικά αποδοχή μιας λύσης ανάμεσα σε πολλές πιθανές λύσεις. Αυτό το είδος συνθετικού προβλήματος απαιτεί από τους μαθητές να σκεφθούν δημιουργικά, να εξερευνήσουν και να επιστρατεύσουν στρατηγικές της κριτικής σκέψης.

γ) να θέσει ερωτήσεις πριν την ακρόαση του έργου προκαλώντας τους μαθητές να εκθέσουν τις απόψεις τους προφορικά, ενώ κατά τη διάρκεια της ακρόασης να συλλέξουν τα στοιχεία που θα τους βοηθήσουν να απαντήσουν στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού (ενεργητική ακρόαση).

4.4. Διαθεματικές προσεγγίσεις

Στόχο των σύγχρονων αναζητήσεων στην εκπαίδευση αποτελεί η διασύνδεση της σχολικής γνώσης με τη βιωματική εμπειρία του παιδιού την οποία αποκτά στον ενιαίο κόσμο όπου κινείται. Οι διαθεματικές και διεπιστημονικές διδακτικές προσεγγίσεις επιχειρούν την υπέρβαση των διαχωριστικών ορίων που έχουν θέσει οι διαφορετικοί επιστημονικοί κλάδοι στη διάρκεια των ετών, ώστε να επιτευχθούν μορφές συνεργασίας και σύμπραξης μεταξύ των διδασκομένων μαθημάτων με σκοπό την ενιαία προσέγγιση μιας θεματικής ενότητας από όλες τις δυνατές πλευρές.

Η Μουσική αποτελεί ένα μάθημα που εύκολα συνεργάζεται με όλα σχεδόν τα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος. Πολύ συχνά χρησιμοποιείται για να «ζωντανέψει» άλλα μαθήματα, να δημιουργήσει μια ευχάριστη ατμόσφαιρα, να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Επίσης έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι συχνά η χρήση της μουσικής στα άλλα μαθήματα διευκολύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης και των δεξιοτήτων σκέψης και ενισχύει την κοινωνικοποίηση και την συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Ταυτόχρονα, όμως η Μουσική αποτελεί ένα ανεξάρτητο, αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο με στόχους που αναφέρονται σε γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις οι οποίες περιγράφονται στο αναλυτικό πρόγραμμα και οφείλουν να διδαχθούν και να αποκτηθούν από τους μαθητές.

Οι επιμέρους στόχοι λοιπόν του μαθήματος της Μουσικής, όπως περιγράφονται με αναλυτικό τρόπο στη συνέχεια, μπορούν να εξυπηρετηθούν και με την επιλογή διαφορετικών διαθεματικών προσεγγίσεων οι οποίες συνήθως κάνουν χρήση εργαλείων όπως για παράδειγμα η μέθοδος project (δες και παρ. 4.6.), δημιουργικές ομαδικές εργασίες, κ.ά.

Τόσο η μουσική όσο και οι άλλες μορφές τέχνης είναι η κάθε μία με τον τρόπο της μοναδική. Όμως, όλες οι τέχνες, το θέατρο, η μουσική, ο χορός, τα εικαστικά, συνδέονται μεταξύ τους αφού αποτελούν το έναυσμα για την ανάπτυξη της αισθητικής κρίσης και την έκφραση των συναισθημάτων και εμπεριέχουν έννοιες και νοήματα που είναι αδύνατο να εκφραστούν με λέξεις ή αριθμούς. Η διασύνδεση των τεχνών προσφέρει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες λύσης προβλημάτων και κριτικής σκέψης αλλά και να κατανοήσουν τη μουσική και τις άλλες τέχνες ως σημαντική έκφραση της ανθρώπινης εμπειρίας. Ο συνδυασμός

επομένως των τεχνών αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τη δημιουργία διαθεματικών και διεπιστημονικών προσεγγίσεων. Παραδείγματα τέτοιων προσεγγίσεων είναι η οργάνωση μιας θεατρικής παράστασης ή ενός μιούζικαλ, κ.ά.

Κάθε προσέγγιση διαθεματική ή διεπιστημονική οφείλει να οργανώνεται με προσοχή ώστε οι στόχοι να είναι ξεκάθαροι προκειμένου να επιτευχθούν ουσιαστικές διασυνδέσεις ανάμεσα στα συνεργαζόμενα γνωστικά αντικείμενα και να προαχθούν γνωστικοί στόχοι και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε όλα τα εμπλεκόμενα πεδία. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αποσαφηνίσει με επάρκεια τις έννοιες και να προσδιορίσει επακριβώς τους επιδιωκόμενους στόχους σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο ώστε να αποτραπεί η μονοσήμαντη και καλλωπιστική παρουσία της μουσικής.

4.5. Συνεργατική μάθηση

Η δομή και οργάνωση του παραδοσιακού σχολείου θέτει στο επίκεντρο της προσοχής το ρόλο του εκπαιδευτικού και τη μονόδρομη σχέση το με τον μαθητή. Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι σύγχρονες προσεγγίσεις διδασκαλίας και μάθησης οι οποίες χρησιμοποιούν μικρές ομάδες σε διάφορες μορφές ομαδοκεντρικών και συνεργατικών προσεγγίσεων, επιδρούν θετικά στις επιδόσεις των μαθητών, στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησής τους, ότι βελτιώνουν τις μεταξύ τους σχέσεις μεγιστοποιώντας τα αποτελέσματα της διδασκαλίας και της μάθησης. Βέβαια η ύπαρξη ομάδων μέσα στην τάξη δεν καθιστά αποτελεσματική τη διαδικασία. Απαιτείται συστηματική καλλιέργεια δεξιοτήτων συνεργατικής μάθησης ώστε η συνεργασία των μαθητών να είναι γόνιμη και δημιουργική.

Η δημιουργία της μουσικής σε πολλές παραδοσιακές κοινωνίες αποτελεί κοινωνική δραστηριότητα. Η αλληλεξάρτηση, η ισότητα, ο προσδιορισμός κοινών στόχων, η προσωπική υπευθυνότητα και η ατομική ευθύνη (*individual responsibility*) αποτελούν στοιχεία τα οποία είναι ευδιάκριτα σε ομάδες κατά τη δημιουργία μουσικής και τα οποία ταυτόχρονα αποτελούν βασικές αρχές της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης.

Η μουσική διδασκαλία η οποία βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μάθηση επικεντρώνεται στη μουσική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να καθοδηγήσει τους μαθητές προς τη σωστή κατεύθυνση, επιβλέποντας τη μάθηση και τις μουσικές διεργασίες, λειτουργώντας ταυτόχρονα ως μοντέλο σε ένα περιβάλλον αλληλεπίδρασης και μάθησης. Οι μαθητές αναλαμβάνουν ένα μέρος του ρόλου του εκπαιδευτικού, αποτελούν μοντέλο ο ένας για τον άλλον, βοηθούν ο ένας τον άλλον ώστε να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες και γνώσεις (*reciprocal teaching*). Η πρόκληση στην προσέγγιση αυτή της μουσικής διδασκαλίας και μάθησης, είναι η βέλτιστη ενεργοποίηση της μουσικής δραστηριότητας των παιδιών, της μουσικής φαντασίας και της μαθησιακής διεργασίας. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι μαθητές αναλαμβάνουν με φυσικό τρόπο μια ποικιλία μουσικών ρόλων και καθηκόντων. Οι ρόλοι αυτοί μπορεί να είναι καθοδηγούμενοι ή να προκύπτουν φυσικά μέσα από τα στάδια της δραστηριότητας. Οι μαθητές έχουν έτσι την ευκαιρία να αντιληφθούν τους ρόλους αυτούς και τη σημασία τους και μαθαίνουν να αναστοχάζονται αυθόρμητα και με παιγνιώδη τρόπο.

4.6. Σχέδια εργασίας (project)

Τα σχέδια εργασίας (project) βασίζονται στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των μαθητών για μάθηση, διερεύνηση και δράση και τους παρέχουν ελευθερία ως προς την επιλογή θέματος, των μέσων, διαδικασιών και τρόπων έκφρασης και παρουσίασης του προϊόντος της συλλογικής εργασίας τους. Αρχίζοντας με τη δράση και όχι με τη θεωρητική γνώση όπως γινόταν παλαιότερα με την παραδοσιακή διδασκαλία, οδηγούμαστε τελικά στη γνώση μέσα από τη μεθοδευμένη επεξεργασία των πρωτογενών πληροφοριακών στοιχείων. Η μάθηση οικοδομείται μέσα από την ενεργό αλληλεπικοινωνία του ατόμου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του. Τα σχέδια εργασίας (project) εξασφαλίζουν ένα ελεύθερο πλαίσιο κίνησης και δραστηριοποίησης του μαθητή μέσα από αυθεντικές καταστάσεις που κινητοποιούν το ενδιαφέρον του, το στοιχείο της αυθεντικότητας και της ενεργοποίησης, διασφαλίζουν την ποιότητα και την ποσότητα της μάθησης και συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αυτόνομου δημοκρατικού πολίτη. Η αξία των σχεδίων εργασίας είναι αδιαμφισβήτητη κυρίως στον τομέα της μεταγνώσης, την ικανότητα δηλαδή του ατόμου να γνωρίζει και να ελέγχει τις γνωστικές λειτουργίες του οι οποίες το βοηθούν κατά τη διαδικασία αιτιολόγησης και επίλυσης προβλημάτων ενώ παράλληλα διευκολύνουν τη μάθηση.

Παρά το γεγονός ότι τα σχέδια εργασίας αποτελούν ένα συγκεκριμένο διδακτικό εργαλείο, παρουσιάζονται εδώ ξεχωριστά λόγω της πολλαπλής εφαρμογής τους στις προηγούμενες προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί. Αυτό που καθιστά την εργασία μέσα από σχέδια εργασίας ιδιαίτερα σημαντική από διδακτικής πλευράς, είναι το γεγονός ότι δημιουργεί αυθεντικές καταστάσεις για την ανάπτυξη «ρόλων ζωής» μέσα από τους οποίους μετασχηματίζει την ολική μάθηση και τη φυσική τάση του παιδιού για διερεύνηση και δημιουργικότητα και αναπτύσσει, όχι μόνο τις δεξιότητες αλλά και τις στάσεις που απαιτεί η επιζητούμενη αυτόνομη σκέψη και δράση του παιδιού. Μέσα από τα σχέδια εργασίας καλλιεργούνται οι διαμαθητικές σχέσεις και αναπτύσσονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών. Σε συνδυασμό με τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης το σχολείο ξεπερνά τις περιχαρακώσεις ρόλων και γνωστικών αντικειμένων που το καθιστούν «κλειστό» και «αποστεωμένο» και το μετατρέπουν σε ζωντανό, ευέλικτο και ανοικτό στη ζωή, δηλαδή σε σχολείο ουσιαστικής μάθησης και ολόπλευρης ανάπτυξης.

4.7. Διαφοροποίηση

Η διαφοροποίηση αποτελεί μια διαδικασία μέσω της οποίας διδάσκουμε διαφορετικούς μαθητές με ποικίλους και ιεραρχημένους -βάσει κριτηρίων- τρόπους, μέσα και διαδικασίες, έτσι ώστε να ανταποκριθούμε στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών που συνυπάρχουν σε τάξεις μικτής ικανότητας. Ένα σημαντικότερο σημείο εκκίνησης για την εφαρμογή της διαφοροποίησης σε τάξεις μικτής ικανότητας είναι να κατανοήσουμε και να αποδεχτούμε το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι όλοι οι μαθητές διαφέρουν μεταξύ τους. Η διαφορετικότητα μπορεί να είναι κοινωνική, πολιτισμική, νοητική, οικονομική, σωματική, ακόμα και ηλικιακή. Οι μαθητές βρίσκονται σε διάφορα επίπεδα όσον αφορά στην επίδοσή τους και αναπόφευκτα έχουν πολύ διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης. Κουβαλούν, επίσης, πίσω τους ένα φάσμα αναγκών, ενδιαφερόντων και εμπειριών διαφορετικών μεταξύ τους. Οι μουσικές προτιμήσεις των μαθητών καθώς και οι μουσικές τους δεξιότητες

διαμορφώνουν το περιεχόμενο και τις διδακτικές στρατηγικές, μέσω εξατομικευμένων μεθόδων μάθησης, σύμφωνα με τις ανάγκες του εκάστοτε μαθητή.

Η διδασκαλία της Μουσικής μπορεί να διαφοροποιηθεί έτσι ώστε περισσότεροι μαθητές να κατανοήσουν το τι διδάσκουμε, να προοδεύσουν και να βιώσουν το αίσθημα της επιτυχίας με την κατάκτηση της γνώσης. Μερικοί τρόποι για να επιτευχθεί η διαφοροποίηση είναι οι ακόλουθοι:

- Φροντίζουμε να έχουμε στο μάθημά μας δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται σε όλους τους τύπους νοημοσύνης και τύπους μάθησης. Παρουσιάζοντας μια έννοια μέσα από ποικιλία τρόπων δίνουμε την ευκαιρία στο κάθε παιδί να διδαχθεί ένα θέμα μέσα τις δικές του γλώσσες μάθησης.
- Δεν αγνοούμε τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις μουσικές εμπειρίες των παιδιών εκτός σχολείου. Συμπεριλαμβάνουμε τη μουσική κουλτούρα των παιδιών στο μάθημα, αναγνωρίζοντας το μέγεθος και τη σημαντικότητα της « άτυπης» μουσικής παιδείας που δέχονται καθημερινά οι μαθητές εκτός σχολείου.
- Δίνουμε στους μαθητές κίνητρα και τους βοηθούμε να ανακαλύψουν και να καλλιεργήσουν τις κλίσεις τους.
- Εντοπίζουμε τις πυρηνικές γνώσεις- στάσεις- δεξιότητες για κάθε ενότητα που διδάσκουμε, χωρίζοντάς τις σε βασικές, προαπαιτούμενες και μετασχηματιστικές και οργανώνουμε αντίστοιχα την πορεία του μαθήματός μας και τις δραστηριότητες διαφοροποίησης για αδύνατους και προχωρημένους μαθητές. Λαμβάνουμε υπόψη ότι μέσα στην ίδια τάξη υπάρχουν συνήθως μαθητές 3-5 διαφορετικών επιπέδων ετοιμότητας.
- Δεν αδικούμε ούτε τον αδύνατο μαθητή αλλά ούτε και τα μουσικά ταλέντα. Στόχος μας είναι να προοδεύσουν όλοι ξεκινώντας από το δικό τους σημείο εκκίνησης και προχωρώντας με τους δικούς τους ρυθμούς.

Τονίζουμε ότι η διαφοροποίηση δεν είναι ο περιορισμός και η απλοποίηση της ύλης για τους λιγότερο ικανούς μαθητές αλλά η ανταπόκριση στα διαφορετικά μαθησιακά στυλ, ετοιμότητα και ενδιαφέροντα των παιδιών μέσα από διαφοροποιημένα μέσα, περιεχόμενο, δραστηριότητες, ρυθμό μαθήματος, αποτελέσματα, τρόπων αξιολόγησης κλπ.

4.8. Σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα

Οι σκοποί και οι στόχοι της Μουσικής εκπαίδευσης ενισχύονται μέσα από καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα που ξεκίνησαν να εφαρμόζονται τα τελευταία χρόνια σε κυπριακά σχολεία και δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές και εκπαιδευτικούς Μουσικής να αλληλεπιδράσουν με την κοινότητα εμπλουτίζοντας τις μουσικές τους εμπειρίες και συνδέοντας το σχολείο με το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ανήκει. Αυτή η αλληλεπίδραση μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους μέσα από:

- Ατομική συμμετοχή ή συμμετοχή των μουσικών συνόλων του σχολείου σε μαθητικά φεστιβάλ, ευρωπαϊκά προγράμματα
- Εκπαιδευτικά προγράμματα σε συνεργασία με τοπικά ιδρύματα, ευρωπαϊκούς και τοπικούς οργανισμούς τα οποία να σχεδιάζονται σε συνεργασία με ειδικούς παιδαγωγούς μουσικής, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ο παιδοκεντρικός και διαδραστικός χαρακτήρας.

- Συμμετοχή σε μουσικά εργαστήρια
- Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε χώρους εκτός σχολικής τάξης: δίνονται ευκαιρίες στους μαθητές για μουσικές δραστηριότητες εκτός της τάξης, τόσο εντός του σχολείου όσο και στην κοινότητα όπως επίσης και για επισκέψεις σε στούντιο, ραδιοσταθμούς, κατασκευαστές οργάνων, ιδρύματα μουσικής και άλλων τεχνών κλπ..
- Συνεργασία με καλλιτέχνες μουσικούς και τη φιλοξενία τους στο σχολείο: οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να παίξουν μουσική, να συνεργαστούν, να παρακολουθήσουν και να συνομιλήσουν με επαγγελματίες μουσικούς, σολίστες, ερασιτέχνες μουσικούς, παραδοσιακούς οργανοπαίκτες, μουσικούς της δημοφιλούς μουσικής, έτσι ώστε να αποκτήσουν επιπρόσθετες μουσικές εμπειρίες και βιώματα.
- Παρακολούθηση συναυλιών και μουσικών παραστάσεων από ευρύ ρεπερτόριο μουσικής
- Δημιουργία μουσικών δρώμενων συνεργασία με άλλους πολιτιστικούς φορείς, με στόχο την προαγωγή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τη σύγχρονη αναδημιουργία της από τους νέους σε πολιτιστικούς χώρους όπως θέατρα, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους κλπ.

Τέτοιου είδους εμπειρίες αποτελούν σημαντικό μέρος του Αναλυτικού Προγράμματος και θεωρούνται απαραίτητες δραστηριότητες για τη μουσική ανάπτυξη των μαθητών. Συνεπώς, είναι σκόπιμο να θεσμοθετηθούν για όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως ηλικίας, μεγέθους σχολείου και γεωγραφικής περιοχής.

4.9. Ένταξη μαθητών με ειδικές ανάγκες

Σε ένα δημοκρατικό και ανθρώπινο σχολείο λαμβάνονται υπόψη οι μαθησιακές ανάγκες ενός έκαστου μαθητή: παιδιών με ειδικές ανάγκες (μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα συμπεριφοράς, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης, επικοινωνίας), παιδιών με αναπηρίες (αισθητηρίων οργάνων και άκρων), παιδιών από εθνικές μειονότητες, ταξιδιωτών, αιτητών ασύλου, προσφύγων, παιδιών από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά στρώματα, παιδιών που μιλούν γλώσσες άλλες της ελληνικής.

Βασικές αρχές της ένταξης στο μάθημα της μουσικής:

- Κάθε παιδί θεωρείται με βάση την ιδιαιτερότητά του και αντιμετωπίζεται ως πρόσωπο που αξίζει να αποκτήσει τα βασικά εφόδια της μουσικής παιδείας, χωρίς προκαταλήψεις. Ειδικότερα, μια σωματική αναπηρία ή άλλη δυσκολία πρέπει να εκλαμβάνεται ως μία μόνο παράμετρος στην ανάπτυξη του παιδιού και όχι τροχοπέδη στην ανάπτυξη. Στο παραδοσιακό σχολείο η προκατάληψη σχετικά με την ικανότητα κάποιων παιδιών να συμμετέχουν σε μουσικές δραστηριότητες οδήγησε στον αποκλεισμό τους από το μάθημα (π.χ. μαθητές με κώφωση).
- Κάθε μαθητής διδάσκεται μαζί με τους άλλους μαθητές και έχει ίσες ευκαιρίες όπως επίσης ευκαιρίες να βιώνει την επιτυχία στο μάθημα της μουσικής. Αυτό προϋποθέτει προσεκτικό σχεδιασμό του μαθήματος ούτως ώστε να υπάρχουν οι κατάλληλες μαθησιακές προκλήσεις και οι μαθητές με ειδικές ανάγκες να μην περιορίζονται σε παθητική συμμετοχή, συμμετοχή σε ένα μόνο μέρος μιας μουσικής δραστηριότητας, σε δραστηριότητα που δεν εκτιμάται από το σύνολο

των παιδιών της τάξης ή αποκλεισμό από μουσική δραστηριότητα εκτός του σχολικού χώρου. Ταυτόχρονα όμως οι μουσικές δραστηριότητες δεν πρέπει να χάνουν την εκπαιδευτική τους αξία για τους υπόλοιπους μαθητές.

- Οι ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού με ειδικές ανάγκες όπως και οι ιδιαίτερες συνθήκες του οικογενειακού και άμεσου περιβάλλοντος του κάθε παιδιού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό του μαθήματος και το μαθησιακό περιβάλλον να διέπεται από σεβασμό στην αξιοπρέπειά του παιδιού. Κάθε παιδί με ειδικές ανάγκες είναι και μια ιδιαίτερη περίπτωση και ο δάσκαλος πρέπει να είναι ενημερωμένος σχετικά με αυτήν για να μπορεί να προνοεί για τις δυσκολίες που πιθανόν να προκύψουν στο μάθημα.
- Το μάθημα της μουσικής πρέπει να αποσκοπεί πρωταρχικά στην προαγωγή της επικοινωνίας και της κοινωνικής προσαρμογής κάνοντας χρήση όσο το δυνατό περισσότερων αισθήσεων ως καναλιών επικοινωνίας.

Μέσα από τη γενική εκπαίδευση επιδιώκεται οι μαθητές να αποκτήσουν στρατηγικές οι οποίες θα τους βοηθήσουν να απαλλαγούν ή και να συγκρουστούν με τις ρατσιστικές νοοτροπίες που επιδεικνύουν όσοι αντιμετωπίζουν ορισμένα παιδιά ως ανεπιθύμητα με την πρόφαση ότι αυτά αποκλίνουν από τη νόρμα. Το μάθημα της μουσικής μπορεί να συμβάλει σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή. Επίσης, τα θέματα των ειδικών αναγκών δεν πρέπει να εξετάζονται ως εξειδικευμένα αλλά μέσα στο πλαίσιο του γενικού παιδαγωγικού προβληματισμού. Είναι δηλαδή υπόθεση της παιδαγωγικής επιστήμης.

4.10. Μουσική παράδοση του τόπου

Στο νέο ΑΠ, όπως και σε προηγούμενα, εξακολουθεί να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη γνώση, αποδοχή και προώθηση του μουσικού πολιτισμού της Κύπρου και του ευρύτερου ελληνισμού. Μέσα από τη γνώση και την ενίσχυση της μουσικής ταυτότητας και πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου και της Ελλάδας θα μπορέσουμε να αποδεχτούμε άλλους λαούς και πολιτισμούς και να είμαστε συν-κοινωνοί του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου μουσικού γίγνεσθαι.

Έμφαση δίνεται στη γνωριμία με μορφές της παραδοσιακής κυπριακής μουσικής (παραδοσιακά τραγούδια, τσιαττίσματα, κυπριακή σουίτα, χοροί κλπ.) και της μουσικής του ευρύτερου ελληνισμού και ενεργή εμπλοκή στην εκτέλεσή της. Στοιχεία όπως το ιστορικό και κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο της παραδοσιακής μουσικής, η γνωριμία με τα παραδοσιακά κυπριακά και ελληνικά όργανα και η προαγωγή των δεξιοτήτων που απαιτεί η εκτέλεση της παραδοσιακής μουσικής θεωρούνται πολύ σημαντικά (π.χ. «παίξιμο με το αυτί» και από μνήμη, μίμηση, αφομοίωση, αναπαραγωγή με τη δυνατότητα αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης).

Προτείνονται επίσης τα ακόλουθα:

- Ιστορική έρευνα σχετική με τις ρίζες της κυπριακής παραδοσιακής μουσικής.
- Γνωριμία με την παραδοσιακή μουσική των κοινοτήτων της Κύπρου αλλά και των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων που κατοικούν και εργάζονται στην Κύπρο.
- Μουσικές δραστηριότητες και συμμετοχή σε παραδοσιακά μουσικά σύνολα με απώτερο στόχο τη διατήρηση της παράδοσης στην επόμενη γενιά (παραδοσιακά μουσικά συγκροτήματα, χορευτικά συγκροτήματα, κατασκευή οργάνων).
- Χρήση των νέων τεχνολογιών από τους μαθητές με στόχο τη λαογραφική έρευνα και καταγραφή της παραδοσιακής μουσικής.

- Γνωριμία των παιδιών με παραδοσιακούς οργανοπαίκτες και ευκαιρίες για κοινές μουσικές εμπειρίες ακρόασης και εκτέλεσης.
- Γνωριμία με κύπριους συνθέτες που εμπνέονται από την παραδοσιακή μουσική του τόπου και με σύγχρονους κύπριους δημιουργούς και μελέτη των έργων τους.

4.11. Μουσική παιδεία και διαπολιτισμικότητα

Η μουσική, ως μια δραστηριότητα στην οποία συμμετέχουν όλοι οι άνθρωποι, περιέχει διαδικασίες οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: την προώθηση της πολιτότητας και της ειρήνης ανάμεσα στους ανθρώπους σε ατομικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, την εξάλειψη του φανατισμού και της βίας, την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού που απορρέουν από τη μη αποδοχή της ιδιαιτερότητας και της διαφορετικότητας.

Σε επίπεδο εκπαίδευσης, η διαπολιτισμική αγωγή είναι η μελέτη της κουλτούρας άλλων ανθρώπων σε σχέση με την καθημερινή τους ζωή. Απώτερος στόχος της είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών στις κουλτούρες άλλων λαών και κατ' επέκταση ο σεβασμός και η κατανόηση «του άλλου» σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη καλλιέργεια του αυτοσεβασμού.

Μια ισορροπημένη μουσική παιδεία θα πρέπει να δημιουργεί καταστάσεις μουσικής επικοινωνίας εντός και εκτός σχολικού χώρου, με τις οποίες να προάγει και να προωθεί το μουσικό πλουραλισμό στο πλαίσιο του οποίου θα μπορούν να γίνουν αποδεκτές, να συνυπάρξουν και να αναπτυχθούν μαζί πολλές εθνικές και πολιτισμικές ταυτότητες (σε επίπεδο χωρών, εθνών, πολιτισμών και μικρότερων ομάδων). Ο κάθε μαθητής πρέπει να έχει την ευκαιρία να αναπτύξει τη δική του μουσική ταυτότητα και επομένως, παράλληλα με την γνώση του «άλλου» να καλλιεργείται η γνώση του «εαυτού», η ανάπτυξη δηλαδή μιας ισχυρής προσωπικής ταυτότητα.

Σε επίπεδο τάξης η μουσική που σχετίζεται με την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα λαών και πολιτισμών μπορεί να αποτελέσει τρόπο έκφρασης της προσωπικής ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς του μαθητή-μουσικού ή απλά να είναι ένα στυλιστικό εργαλείο και μέσο έκφρασης. Για το δάσκαλο η μελέτη της μουσικής άλλων λαών μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο μεθοδολογικό εργαλείο αφού πολλές μορφές παραδοσιακής και δημοφιλούς μουσικής περιέχουν στοιχεία συλλογικής μάθησης και εκτέλεσης, παίξιμο 'με το αυτί' και έντονο το στοιχείο του αυτοσχεδιασμού.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευθύνη να δίνουν έμφαση σε όλο το κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε η μουσική ενός έθνους/πολιτισμού, έτσι ώστε να αποφεύγεται το φαινόμενο της μελέτης της μουσικής των άλλων λαών ως «εξωτικό αντικείμενο» (tokenism). Η διαπολιτισμική αγωγή στη Μουσική πρέπει να συνδυάζεται με την οργανογνωσία, την προφορική μουσική παράδοση, την τέχνη, το χορό, την ποίηση και το θέατρο για να προσφέρει μια ολοκληρωμένη εμπειρία της κουλτούρας και να διανθίζεται από αυθεντικές μουσικές εμπειρίες και καταστάσεις πραγματικής μουσικής επικοινωνίας, όπου αυτό είναι εφικτό. Για τη προώθηση της ευαισθητοποίησης σε σχέση με τη μουσική κουλτούρα άλλων πολιτισμών οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν την κουλτούρα όχι επιφανειακά αλλά σε βάθος (κατά το μέγιστο δυνατό βαθμό) μέσα από ανταλλαγές επισκέψεων, ανάπτυξη φιλίας και διαπροσωπικών σχέσεων και

γνωριμία με άλλες πτυχές της κουλτούρας. Γενικά πρέπει η μουσική των άλλων λαών να προσεγγίζεται ως μια διαφορετική μορφή επικοινωνίας που περιλαμβάνει διαφορετικές αξίες, νοήματα, λειτουργίες και παραστάσεις. Τέλος, η διαπολιτισμική αγωγή στη Μουσική θα πρέπει να ξεκινά από το προσωπικό επίπεδο (μουσικές ταυτότητες και προτιμήσεις των παιδιών) να προχωρεί στο επίπεδο της τάξης ως σύνολο και έπειτα στο επίπεδο κοινωνικών συνόλων εκτός σχολείου με απώτερο στόχο τη γνωριμία με μουσικούς πολιτισμούς του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου και κατ' επέκταση του κόσμου.

4.12. Χρήση Μουσικής Τεχνολογίας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε σχέση με τα ηλεκτρονικά μουσικά όργανα, τις συσκευές, τη χρήση του υπολογιστή και των τηλεπικοινωνιών στη μουσική και γενικότερα, αποτελεί στόχο της σύγχρονης μουσικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, η χρήση των νέων τεχνολογιών γίνεται στο πλαίσιο εξυπηρέτησης των μουσικών στόχων του αναλυτικού προγράμματος και μέσα από παιδαγωγικές προσεγγίσεις που προάγουν την κριτική, αναλυτική και δημιουργική σκέψη, τη συνεργατική μάθηση, την αυτενέργεια, τη λήψη πρωτοβουλιών, την εξερεύνηση και τον πειραματισμό. Η τεχνολογία μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες που προηγουμένως δεν ήταν εφικτές ειδικά σε τομείς που αφορούν στη δημιουργικότητα, στη διαθεματικότητα, στην ανάπτυξη κινήτρων, στην τόνωση της αυτοεκτίμησης του μαθητή, στην επικοινωνία με ακροατήρια εκτός τάξης και στην εξατομίκευση του μαθήματος. Παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα σε πολύ μικρούς μαθητές καθώς και μαθητές που δεν διαβάζουν μουσική σημειογραφία να συνθέσουν μουσική ενώ επιτρέπει στα παιδιά με ειδικές ανάγκες να ξεπεράσουν τους περιορισμούς που επιβάλλει η παραδοσιακή διδασκαλία και μάθηση όπως είναι ο συντονισμός των σωματικών κινήσεων.

Σημαντικά θέματα που αφορούν στη χρήση της τεχνολογίας τόσο στο σχολικό χώρο όσο και στο σπίτι είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε σχέση με τους κινδύνους που ενέχει η χρήση του διαδικτύου, των ηλεκτρονικών παιχνιδιών, της τηλεόρασης και των κινηματογραφικών ταινιών καθώς και η ασφάλεια σε σχέση με το χειρισμό και τις συνδέσεις ηλεκτρονικών συσκευών/οργάνων.

Στο παράρτημα παρατίθενται οι βασικότεροι τρόποι αξιοποίησης της τεχνολογίας σε σχέση με τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος καθώς και κατάλογος με τα τεχνολογικά μέσα που θα πρέπει να εξοπλίζουν κάθε σχολείο.

4.13. Αξιολόγηση στο μάθημα της Μουσικής

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση είναι ένα πολύ δυνατό διδακτικό εργαλείο. Είναι ουσιαστικό μέρος της διδασκαλίας, γιατί είναι το μέσο προσδιορισμού του βαθμού επιτυχίας των στόχων. Κύριος σκοπός της αξιολόγησης στο μάθημα της Μουσικής είναι να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να κατανοήσει σε βάθος αυτά που γνωρίζουν οι μαθητές, ώστε να μπορεί να πάρει παιδαγωγικές αποφάσεις, βασισμένες σε πραγματικά δεδομένα. Δεν ταυτίζεται μόνο με την ποσοτικοποίηση των επιτευγμάτων των μαθητών αλλά και στην ανατροφοδότησή τους καθώς και του εκπαιδευτικού με πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στη διδασκαλία-μάθηση και με δυσκολίες, αδυναμίες των μαθητών ώστε να αναπροσαρμόσει τη διδασκαλία. Μια αποδοτική πρακτική αξιολόγηση πρέπει να σχετίζεται πλήρως με όλο το εύρος των διδακτικών στόχων, να ενισχύει τα κίνητρα

των μαθητών και τη θέλησή τους για μάθηση, να αποτελεί αφετηρία για περαιτέρω μάθηση, να διασφαλίζει ότι οι διάφοροι στόχοι της διδασκαλίας της μουσικής τυγχάνουν δικαίης μεταχείρισης, να προσδιορίζει για τους μαθητές τα αναμενόμενα επίπεδα και να τα κοινοποιεί στους μαθητές.

Το θέμα της αξιολόγησης βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των μουσικοπαιδαγωγών διεθνώς. Σε χώρες όπου γίνεται σοβαρή και σε έκταση έρευνα για το θέμα αυτό η κριτική και η αμφισβήτηση αναφορικά με τα μέσα και τις μορφές αξιολόγησης εξακολουθεί να είναι έντονη. Η καταγραφή των μουσικών γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων του μαθητή θα είναι ακριβής και πλήρης μόνο αν χρησιμοποιηθούν πολλαπλά μέσα και εργαλεία μέτρησης, ένα ευρύ φάσμα πληροφόρησης με τη χρήση πολλαπλών ειδών αξιολόγησης από διαφορετικές πηγές όπως παρατήρηση, κλίμακες ελέγχου/checklists, ανεκδοτικές καταγραφές, συνεντεύξεις, κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων/rubrics, ημερολόγια, φωτογραφίες, βιντεογραφήσεις, ηχογραφήσεις, φύλλα αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης, εννοιολογικοί χάρτες, ηλεκτρονικός υπολογιστής και φάκελος εργασιών- επιτευγμάτων (portfolio).

Βασική όμως προϋπόθεση για την έγκυρη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της διδασκαλίας είναι η εναρμόνιση των στόχων της διδακτικής διαδικασίας με εκείνους της αξιολόγησης. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να στοχεύει στην ένταξη της αξιολόγησης στο μάθημα με τρόπο δημιουργικό, ώστε, αυτή να αποτελεί οργανικό και εσωτερικό μέρος της διδακτικής πράξης.

Περισσότερα στοιχεία για τα εργαλεία αξιολόγησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μάθημα της Μουσικής παρατίθενται στο παράρτημα.

5. Μαθησιακό Περιβάλλον

Η αποτελεσματική εφαρμογή του νέου αναλυτικού προγράμματος προϋποθέτει κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο θα λαμβάνουν χώρα οι ποικίλες μουσικές εμπειρίες που θέλουμε τους μαθητές μας να βιώσουν στο μάθημα της Μουσικής, μέσα από τους ρόλους του ακροατή, εκτελεστή και συνθέτη, εντός και εκτός σχολείου. Το μαθησιακό περιβάλλον καθορίζεται και διαμορφώνεται τόσο από τους φυσικούς χώρους στους οποίους γίνεται το μάθημα της Μουσικής όσο και από τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν το μάθημα και την κατάρτιση τους σε θέματα παιδαγωγικής, μουσικής και μουσικής παιδαγωγικής. Επηρεάζεται επίσης από ζητήματα όπως η καταλληλότητα και ο εξοπλισμός της αίθουσας Μουσικής, ο αριθμός των μαθητών, οι οικονομικοί πόροι/ κονδύλια και ο βαθμός στον οποίο επιτρέπουν τη συμμετοχή των μαθητών σε ποικίλες μουσικές εμπειρίες εντός και εκτός σχολείου καθώς επίσης και ο διαθέσιμος για το μάθημα και για άλλες μουσικές δραστηριότητες χρόνος (πρόβα χορωδίας/ ορχήστρας κ.ά.).

Αναλυτικότερα, η αίθουσα Μουσικής πρέπει να είναι ευρύχωρη, κατάλληλα εξοπλισμένη και με κατάλληλη διαρρύθμιση επιτρέποντας την κίνηση και την εργασία σε ομάδες. Αίθουσα γεμάτη θρανία, χωρίς ποικιλία ηχογόνων αντικειμένων και μουσικών οργάνων, χωρίς χώρο για κίνηση και ομαδικές εργασίες εκτέλεσης και σύνθεσης δεν αποτελεί αυτό που θα ονομάζαμε «αληθινό εργαστήριο Μουσικής». Ο κατάλληλος εξοπλισμός περιλαμβάνει ποικιλία μουσικών οργάνων κατάλληλων για κάθε βαθμίδα, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, διδακτικά μέσα, συσκευές και λογισμικά Μουσικής Τεχνολογίας, στερεοφωνικά, συσκευές ηχογράφησης κ.ά.) με τα οποία θα έρχεται σε επαφή ο μαθητής αλλά και ο δάσκαλος, έτσι ώστε να υπάρξει αμοιβαία

τροφοδότηση, άμεση επικοινωνία και σωστή καθοδήγηση από μέρους του διδάσκοντα. Κατά διαμόρφωση της αίθουσας μουσικής καθώς και του μουσικού εξοπλισμού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι ανάγκες και οι ιδιαιτερότητες των μαθητών με ειδικές ανάγκες (π.χ. καλός φωτισμός στο μέτωπο της τάξης, ηχομόνωση, ειδικοί επικρουστήρες για παιδιά με προβλήματα στα άκρα, μουσικά όργανα στερεωμένα σε ειδικές κατασκευές, μουσικά λογισμικά για παιδιά με ειδικές ανάγκες).

Δεύτερη και βασικότερη προϋπόθεση είναι η επαρκής κατάρτιση των εκπαιδευτικών Μουσικής σε θέματα περιεχομένου και διδακτικής της Μουσικής. Δεδομένου ότι στην Κύπρο το μάθημα της Μουσικής στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό, ως επί το πλείστον δε διδάσκεται από ειδικούς δασκάλους Μουσικής, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι επιτακτική ανάγκη και χρειάζεται να εστιάσει, όχι μόνο στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα (δομή, σκοπός, στόχοι, έννοιες, δεξιότητες, στάσεις, διδακτικές προσεγγίσεις, αξιολόγηση) αλλά και σε βασικά στοιχεία της διδακτικής του μαθήματος. Απαραίτητη θεωρείται και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούν στην ειδική εκπαίδευση δίνοντας έμφαση στην προετοιμασία του εκπαιδευτικού για να αντιμετωπίζει ένα μεγάλο εύρος ειδικών αναγκών διαφοροποιώντας τη διδασκαλία του.

Επίσης, η αποτελεσματική εφαρμογή του νέου αναλυτικού προγράμματος της Μουσικής επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από θέματα όπως:

- ο αριθμός των μαθητών στην τάξη, ο οποίος, δεν πρέπει να ξεπερνά τους 16-18. Ο εκπαιδευτικός, μόνο με ένα σχετικά μικρό αριθμό μαθητών στην τάξη του μπορεί να δώσει πραγματική ατομική προσοχή στους μαθητές του, βοηθώντας τους να αναστοχάζονται και να βελτιώνουν τις εργασίες τους. Επιπρόσθετα, ο περιορισμένος αριθμός των μαθητών μέσα στο μάθημα θα υποβοηθήσει στην διαφοροποίηση της διδασκαλίας ανάλογα με τα διάφορα επίπεδα της ομάδας, στην ένταξη μαθητών με ειδικές ανάγκες και στην ουσιαστική αξιολόγηση των δεξιοτήτων και στάσεων των μαθητών, στις οποίες εστιάζει το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα σε συνδυασμό με τη γνώση μουσικών εννοιών.
- επαρκής χρόνος για την προετοιμασία των συνόλων του σχολείου (χορωδία και ορχήστρα, μπάντα κ. ά.) ο οποίος θα πρέπει να είναι διαφορετικός από την ώρα του μαθήματος, ώστε οι μαθητές να μην στερούνται τον πολύτιμο χρόνο της διδασκαλίας, ο οποίος είναι απαραίτητος για την απόκτηση μουσικών γνώσεων και δεξιοτήτων και καλλιέργεια στάσεων.
- η ύπαρξη κονδυλίων που να επιτρέπουν στον εκπαιδευτικό Μουσικής να οργανώνει επισκέψεις σε πολιτιστικούς χώρους για παρακολούθηση συναυλιών, συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα μουσικής, στη διοργάνωση project σε συνεργασία με άλλους πολιτιστικούς φορείς, κλπ. Τέτοιες καινοτόμες δράσεις και προσπάθειες στο πλαίσιο της συνεργασίας με την κοινότητα και τους πολιτιστικούς φορείς, οι οποίες κρίνονται ως σημαντικές και αναγκαίες, απαιτούν την ύπαρξη οικονομικών πόρων προκειμένου να υλοποιηθούν.

Το μάθημα της Μουσικής, ως κατά κύριο λόγο πρακτικό και βιωματικό γνωστικό αντικείμενο, απαιτεί μια εργαστηριακή προσέγγιση ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του αναλυτικού προγράμματος με τον κατάλληλο τρόπο. Όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος.

6. Επίπεδα

Το μέρος αυτό εκκρεμεί. Προβληματιζόμαστε για το ποια από τις πιο κάτω προσεγγίσεις θα ακολουθήσουμε όσον αφορά στα επίπεδα:

α) αν θα ορίσουμε το ελάχιστο επίπεδο επίτευξης όσον αφορά πυρηνικές γνώσεις και δεξιότητες για κάθε βαθμίδα

ή

β) αν θα ορίσουμε 8-9 διαφορετικά επίπεδα επίτευξης (το κάθε επίπεδο θα καλύπτει πτυχές από όλους τους στόχους του μαθήματος) και θα εισηγηθούμε που θα κινηθεί ο μέσος όρος των μαθητών σε κάθε βαθμίδα, πού οι πιο προχωρημένοι και πού οι λιγότερο προχωρημένοι. Για παράδειγμα, στην Βαθμίδα 1 αναμένεται ότι οι περισσότεροι μαθητές θα εργάζονται στο επίπεδο 2, κάποιιοι στο 1 και κάποιιοι στο 3 κλπ.

Θα θέλαμε την άποψη της επιτροπής πάνω σε αυτό το θέμα και ενημέρωση για τον τρόπο που το έχουν χειριστεί άλλα διδακτικά αντικείμενα, ώστε να διασφαλιστεί η συνοχή του αναλυτικού προγράμματος.

7. Ανάλυση των Στόχων του Μαθήματος της Μουσικής στις Βαθμίδες 1-4

Στο μάθημα της Μουσικής όπως ήδη αναφέρθηκε οι μαθητές αναμένεται να:

- Αναπτύξουν δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης
- Αναπτύξουν τις φωνητικές τους δεξιότητες
- Αναπτύξουν δεξιότητες στην εκτέλεση οργάνων
- Αναπτύξουν δεξιότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης
- Αποκτήσουν γνώσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες ανάγνωσης και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας
- Αποκτήσουν πυρηνικές γνώσεις ως προς τις βασικές μουσικές έννοιες (ρυθμός, μελωδία, αρμονία/υφή, μορφή, χροιά, δυναμική, ταχύτητα και άρθρωση) και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αυτές συνδυάζονται στα διάφορα είδη και στυλ μουσικής.
- Αποκτήσουν και να ενισχύσουν θετικές στάσεις και συμπεριφορές σε σχέση με τις μουσικές δραστηριότητες της ακρόασης, της εκτέλεσης και της σύνθεσης.

Οι στόχοι αυτοί στη συνέχεια αναλύονται σε μορφή πινάκων για την κάθε μια από τις τέσσερις βαθμίδες. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται οι δεξιότητες που θέλουμε οι μαθητές να αποκτήσουν σε σχέση με το τρίπτυχο ακρόαση - εκτέλεση - σύνθεση. Ο στόχος που αναφέρεται στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που αφορούν στη μουσική σημειογραφία δεν αναλύεται ξεχωριστά γιατί ως δραστηριότητα συνδυάζεται πάντα με μία από τις δραστηριότητες του τριπύχου και επομένως ενσωματώνεται στην ανάλυσή τους.

Στο τέλος του πίνακα για την κάθε βαθμίδα παρατίθενται οι πυρηνικές γνώσεις που θέλουμε οι μαθητές να αποκτήσουν σε σχέση με τις διάφορες μουσικές έννοιες. Οι έννοιες δεν διδάσκονται με θεωρητικό τρόπο αλλά η κατανόησή τους επιτυγχάνεται μέσα από τη βιωματική συμμετοχή του μαθητή στις δραστηριότητες ακρόασης - εκτέλεσης - σύνθεσης. Οι έννοιες παρουσιάζονται κατηγοριοποιημένες ως εξής: έννοιες που αφορούν τη χροιά, μελωδικές έννοιες, ρυθμικές έννοιες, έννοιες υφής και

αρμονίας, μορφολογικές έννοιες, εκφραστικές έννοιες και εκείνες που αφορούν στοιχεία σημειογραφίας. Οι μουσικές έννοιες αυτές αναπτύσσονται σε σπειροειδή μορφή τόσο οριζόντια (μέσα από τις δεξιότητες της κάθε βαθμίδας) όσο και κατακόρυφα (μεταξύ των βαθμίδων). Η διδασκαλία των εννοιών ξεκινά βιωματικά, στη συνέχεια τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τη νέα έννοια εικονικά και τέλος συμβολικά. Στις περιπτώσεις όπου η διδασκαλία μιας έννοιας σε μια βαθμίδα δεν αγγίζει και τα τρία επίπεδα αναπαράστασης της γνώσης καταγράφεται δίπλα από τις έννοιες οι λέξεις «βιωματικά» ή/ και «εικονικά».

Ο χωρισμός στις βαθμίδες, η κάθε μία από τις οποίες καλύπτει μια ομάδα τάξεων, έγινε με στόχο την ενίσχυση του ενιαίου χαρακτήρα του αναλυτικού προγράμματος, από την προσχολική ως τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ταυτόχρονα διευκολύνει την ευελιξία του εκπαιδευτικού, ο οποίος μπορεί να κινηθεί τόσο ανάμεσα στις τάξεις όσο και ανάμεσα στις βαθμίδες, ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών του.

Μια από τις καινοτομίες του νέου αναλυτικού προγράμματος είναι και η ανάλυση των επιδιωκόμενων στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με τις δραστηριότητες της ακρόασης, της εκτέλεσης και της σύνθεσης. Τα παραπάνω παρουσιάζονται με τη μορφή πίνακα στο τέλος του μέρους αυτού.

Βαθμίδα 1: Νηπιαγωγείο – Β' Δημοτικού

Ακρόαση	Φωνητικές Δεξιότητες	Χρήση Οργάνων	Αυτοσχεδιασμός – Σύνθεση
<p>Να αναγνωρίζουν ήχους από το περιβάλλον, να τους περιγράφουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους (χροιά, ένταση, διάρκεια, ύψος).</p>	<p>Να διαχωρίζουν τη φωνή που «μιλά» από τη φωνή που «τραγουδά» και να πειραματίζονται με τη φωνή τους (ψίθυροι, γλιστρήματα κτλ).</p>	<p>Να πειραματίζονται και να εξερευνούν ελεύθερα μέσα από πολυαισθητηριακές εμπειρίες, διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα.</p>	<p>Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/και ηχητικά εφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες και γραφικές παρτιτούρες.</p>
<p>Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (κίνηση, εικαστική έκφραση, λόγο, παντομίμα κλπ.) χωρίς να εστιάζουν απαραίτητα σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.</p>	<p>Να ερμηνεύουν με τη φωνή γραφική παρτιτούρα που περιέχει σύμβολα τονικού ύψους και ρυθμού.</p>	<p>Να διερευνούν τις βασικές μουσικές έννοιες (βλ. προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 1) με τη χρήση γραφικής παρτιτούρας και ποικιλίας ηχογόνων μέσων.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν μικρής έκτασης απαντήσεις σε δοσμένες ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).</p>
<p>Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση με κίνηση, με όργανα, με φωνή και πολύ απλής μορφής μη- συμβατική σημειογραφία.</p>	<p>Να τραγουδούν διατηρώντας ορθή θέση του σώματος, με καλή άρθρωση και παίρνοντας σωστές αναπνοές.</p>	<p>Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη εκτελώντας με μίμηση σύντομα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 1).</p>
<p>Να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μια ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.</p>	<p>Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια με βαθμό δυσκολίας 1.*</p>	<p>Να εκτελούν τον παλμό, το ρυθμό και την έμφαση συνοδεύοντας τραγούδια ή και ορχηστρική μουσική.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν φωνητικά μελωδία σε δοσμένους στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες.</p>
<p>Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης.</p>	<p>Να τραγουδούν εκφραστικά (βλέπε εκφραστικές έννοιες βαθμίδας) και με αίσθηση των φράσεων.</p>	<p>Να εκτελούν απλά ρυθμικά οστινάτι και μπορντούν σε ρυθμικά και μελωδικά κρουστά όργανα συνοδεύοντας τραγούδια ή/και ορχηστρική μουσική.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν ή συνθέτουν μικρά τραγούδια ή μελωδίες δίνοντας έμφαση σε επιλεγμένες μουσικές έννοιες.</p>
<p>Να αναγνωρίζουν τη χροιά αντιπροσωπευτικών μουσικών οργάνων από κάθε οικογένεια.</p>	<p>Να τραγουδούν απλές μελωδίες με μίμηση.</p>	<p>Να αποκωδικοποιούν από μη συμβατική και συμβατική σημειογραφία και να εκτελούν σε μουσικά όργανα απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.</p>	<p>Να επινοούν δικό τους κώδικα συμβόλων, γραφικών και μη για να καταγράψουν δικές τους συνθέσεις με σκοπό την επανεκτέλεση από τους ίδιους ή την εκτέλεση από τρίτους.</p>
<p>Να εκφράζουν τα συναισθήματα, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα.</p>	<p>Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και απλά παιδικά τραγούδια τα οποία αντιπροσωπεύουν μια ποικιλία μέτρων, τονικότητας, μουσικών ειδών, στυλ, και πολιτισμών, μερικά εκ των οποίων από μνήμης.</p>	<p>Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα σε ομάδα, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου.</p>	

Να αναγνωρίζουν διαφορετικές λειτουργίες της μουσικής στην καθημερινή ζωή και να περιγράφουν τα στοιχεία που την καθιστούν κατάλληλη για τη συγκεκριμένη λειτουργία (π.χ. νανούρισμα, παιγνιδοτραγούδο).	Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου.	Να επιδεικνύουν ικανότητες σε βασικές τεχνικές εκτέλεσης σε κρουστά όργανα ακαθόριστου τονικού ύψους, ελέγχοντας τον παραγόμενο ήχο.	
Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, αποκωδικοποιώντας, και αποδίδοντας λεκτικά ή με μη συμβατική σημειογραφία απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.	Να αποδίδουν φωνητικά απλό ρυθμικό κείμενο, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (π.χ. αυτοσχέδιο ή Kodaly). (ο στόχος αυτός δεν αναπτύσσει τις φωνητικές δεξιότητες των μαθητών, απλά κάνει χρήση της φωνής).	Να εκτελούν εμπειρικά 2-3 νότες σε μελωδικά όργανα όπως αυλός ή μεταλλόφωνο/ ξυλόφωνο, μέσα από χρήση μη συμβατικής σημειογραφίας (εικονική σημειογραφία, δίγραμμα κλπ.).	
Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους δικαιολογώντας την άποψή τους.			
Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κλπ) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίπτωση.	*Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 1: Πολύ απλά τραγούδια, σε απλές τονικότητες, με απλούς ρυθμούς και μέτρα, και με περιορισμένο εύρος (Οι μαθητές επιδιώκεται να τραγουδούν ορθά σε εύρος Ντο4-Λα4).		

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ για τη ΒΑΘΜΙΔΑ 1

ΧΡΟΙΑΣ - Πηγές ήχου (φωνή, ήχοι περιβάλλοντος, ήχοι σώματος, ηχογόνα αντικείμενα και όργανα τάξης
Τρόποι παραγωγής ήχων (π.χ. τρίψιμο, χτύπημα, κούνημα)
Όργανα αντιπροσωπευτικά των τριών οικογενειών (έγχορδα, πνευστά και κρουστά όργανα) τα οποία έχουν έντονες διαφορές τις οποίες μπορούν εύκολα να εντοπίσουν τα παιδιά (π.χ
ύψους: φλάουτο και φαγκότο, βιολί και κοντραμπάσο, μεγέθους: τρομπέτα και τούμπα, υλικού κλπ)

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ - Τονικό Ύψος (ψηλοί, χαμηλοί ήχοι), φθόγγοι βιωματικά μέσα από το τραγούδι(Σολ-μι, λα-σολ-μι, μι-ρε-ντο)
Βιωματικά και εικονικά: ανιούσα, κατιούσα και ισούψης μελωδία στα πλαίσια της πεντατονικής κλίμακας

ΡΥΘΜΙΚΕΣ- Παλμός, ρυθμός, έμφαση, ήχοι μικρής και μεγάλης διάρκειας, παύση
Αξίες: τέταρτο, όγδοο, μισό, παύση τετάρτου)
Βιωματικά: όγδοο παρεστιγμένο με δέκατο έκτο (καλπασμός), Απλά μέτρα 2/4 - 3/4

ΥΦΗΣ και ΑΡΜΟΝΙΑΣ – Βιωματικά: Οστινάτο, μπουρντούν

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ – Βιωματικά και εικονικά: Φράση, Ερώτηση – απάντηση (call and response).
Βιωματικά: Διμερής μορφή, Τριμερής μορφή, μορφή Ροντό

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ
Δυναμική - Σιγανά/ Δυνατά (piano/ forte)
Βιωματικά: σταδιακή αύξηση και μείωση της έντασης
Ρυθμική Αγωγή(ταχύτητα) - Αργά / Γρήγορα
Βιωματικά: σταδιακή αύξηση και μείωση της ταχύτητας
Άρθρωση- τρόποι εκτέλεσης: Βιωματικά και εικονικά: Κοφτοί/ δεμένοι, γλιστρήματα (glissando)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑΣ - Πεντάγραμμο, κλειδί του σολ, σημεία επανάληψης, διπλή διαστολή (απλή αναγνώριση)

Βαθμίδα 2: Γ' - Ε' Δημοτικού

Ακρόαση	Φωνητικές Δεξιότητες	Χρήση Οργάνων	Αυτοσχεδιασμός – Σύνθεση
Να αναγνωρίζουν φυσικούς και ηλεκτρονικούς ήχους, να τους περιγράφουν και να τους κατηγοριοποιούν ως προς τα χαρακτηριστικά τους (χροιά, ένταση, διάρκεια, ύψος).	Να πειραματίζονται με τη φωνή τους μέσα από σφυρίγματα, ένρινους ήχους, γρήγορη προφορά συμφώνων, τσιριχτά, αργή προφορά φωνηέντων, παράξενη κίνηση των χειλιών κ.ά).	Να εξερευνούν ελεύθερα διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα.	Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/και ηχητικά εφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες και γραφικές παρτιτούρες.
Να ανταποκρίνονται ελεύθερα σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (συγγραφή ποιήματος, κίνηση, λόγος, εικαστική έκφραση, παγωμένες εικόνες, κτλ.) χωρίς να εστιάζουν απαραίτητα σε συγκεκριμένες έννοιες της μουσικής.	Να τραγουδούν διατηρώντας ορθή θέση του σώματος, με καλή άρθρωση, και παίρνοντας σωστές αναπνοές.	Να διερευνούν μουσικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 2) με τη χρήση γραφικής παρτιτούρας και ποικιλίας ηχογόνων μέσων, μέσα από πιο σύνθετες δραστηριότητες.	Να αυτοσχεδιάζουν ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις και απαντήσεις, με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).
Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες με κίνηση, όργανα, με φωνή, μη συμβατική και συμβατική σημειογραφία συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση.	Να τραγουδούν ατομικά και σε ομάδες με μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό, και σταθερή ταχύτητα, χρησιμοποιώντας το εύρος της φωνής που προβλέπεται για τη βαθμίδα τους, τραγούδια με βαθμό δυσκολίας 2.*	Να επιδεικνύουν ικανότητες σε τεχνικές εκτέλεσης σε κρουστά όργανα ακαθόριστου τονικού ύψους.	Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 2).
Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να συγκρίνουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μια ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.	Να τραγουδούν απλές μελωδίες με μίμηση και με τη χρήση συλλαβών solfège και να μπορούν να τις εκτελούν από μνήμης.	Να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες εκτέλεσης τουλάχιστον ενός μελωδικού οργάνου, ελέγχοντας την ποιότητα του παραγόμενου ήχου και διατηρώντας ορθή θέση του σώματος.	Να αυτοσχεδιάζουν/συνθέτουν απλά ρυθμικά οστινάτι για να συνοδεύσουν ένα τραγούδι, μια ρίμα, μια μουσική ακρόαση ή δρώμενο.
Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης.	Να τραγουδούν εκφραστικά (βλέπε εκφραστικές έννοιες βαθμίδας) και με αίσθηση των φράσεων.	Να εκτελούν με μίμηση και από μη συμβατική και συμβατική σημειογραφία, ρυθμούς και μελωδίες κατάλληλα με τη βαθμίδα τους, μερικά εκ των οποίων από μνήμης.	Να μελοποιούν στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες.
Να αναγνωρίζουν τη χροιά ποικίλων μουσικών οργάνων και άλλων πηγών παραγωγής ήχου, καθώς και τη χροιά παιδικής, αντρικής, και γυναικείας φωνής.	Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και τραγούδια τα οποία αντιπροσωπεύουν μια ποικιλία μέτρων, τονικότητας, μουσικών ειδών, στυλ, και πολιτισμών, μερικά εκ των οποίων από μνήμης.	Να εκτελούν τον παλμό, το ρυθμό, την έμφαση, ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι και μπορντούν, συνοδεύοντας τραγούδια ή και ορχηστρική μουσική	Να συνθέτουν μικρά τραγούδια ή μελωδίες δίνοντας έμφαση σε επιλεγμένες μουσικές έννοιες.
Να εκφράζουν και να αιτιολογούν τα συναισθήματα, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα από διάφορα μουσικά είδη, στυλ και πολιτισμούς.	Να τραγουδούν απλά μελωδικά οστινάτι και κανόνες, καθώς και τραγούδια με απλό ισοκράτημα.	Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα σε ομάδα, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ρόλο μαέστρου.	Καταγράφουν τις δικές τους συνθέσεις χρησιμοποιώντας στοιχεία της ευρωπαϊκής σημειογραφίας σε συνδυασμό με σύμβολα που επινοούν οι ίδιοι

<p>Να αναγνωρίζουν διάφορες λειτουργίες της μουσικής στην καθημερινή ζωή και να περιγράφουν τα στοιχεία που την καθιστούν κατάλληλη για τη συγκεκριμένη λειτουργία (π.χ. διάφορα είδη εμβατηρίων).</p>	<p>Να αποδίδουν απλό ρυθμικό κείμενο φωνητικά, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών (π.χ. αυτοσχέδιο, Kodaly). (ο στόχος αυτός δεν αναπτύσσει τις φωνητικές δεξιότητες των μαθητών, απλά κάνει χρήση της φωνής).</p>	<p>Να εκτελούν ταυτόχρονα 2 ή περισσότερα απλά στρώματα (layers) ρυθμού ή μελωδίας.</p>	
<p>Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, αποκωδικοποιώντας και αποδίδοντας λεκτικά με συμβατική και μη συμβατική σημειογραφία ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.</p>	<p>Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο καθώς και του ακροατηρίου και του χώρου στον οποίο εκτελούν.</p>		
<p>Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους δικαιολογώντας την άποψή τους και προτείνοντας τρόπους βελτίωσης.</p>	<p>Να αποκτήσουν δεξιότητες χρωδού ή τραγουδιστή και να συμμετέχουν σε φωνητικά σύνολα ή χορωδίες που να εμφανίζονται σε ποικίλες και διαφορετικές συνθήκες εντός και εκτός σχολείου.</p>		
<p>Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κλπ) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίπτωση.</p>	<p>*Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 2: Απλά τραγούδια με εύρος Ντο4-Ρε5, τα οποία μπορεί να περιέχουν αλλαγές στην ταχύτητα ή απλές αλλαγές τονικότητας (π.χ. από μείζονα σε ελάσσονα).</p>		

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ για τη ΒΑΘΜΙΔΑ 2

ΧΡΟΙΑΣ- Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχοι και όργανα (ηλεκτρική κιθάρα, synthesizer), Είδη φωνών (παιδικές, γυναικείες, αντρικές)
 Βασικά είδη ορχήστρας (π.χ. συμφωνική, μπάντα, παραδοσιακή)
 Βασικά όργανα συμφωνικής ορχήστρας (π.χ. βιολί, φλάουτο), Βασικά όργανα παραδοσιακής ορχήστρας (π.χ. πιθκιαύλι, ταμπουτσιά, βιολί, λαούτο)

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ -Είδος κίνησης (βηματική, αλματική), Πεντατονική κλίμακα, Ακουστική διάκριση μείζονας και ελάσσονας κλίμακας
 Βιωματικά: Τόνοι και ημιτόνια, Μείζονα κλίμακα Ντο

ΡΥΘΜΙΚΕΣ - Αξίες: ολόκληρο, μισό παρεσιγμένο, τέσσερα δεκατάεκτα, παύση μισού, παύση ολόκληρου, μέτρο 2/4, 3/4, 4/4
 Βιωματικά: παρεσιγμένο τέταρτο με όγδοο, συγκοπή όγδοο-τέταρτο- όγδοο, ελλiptές μέτρο, μέτρο 7/8.

ΥΦΗΣ και ΑΡΜΟΝΙΑΣ - Οστινάτο, μμποτούν, μίμηση, κανόνας, Αραιή / Πυκνή υφή
 Βιωματικά: ισοκράτημα, σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις, συγχορδία I και V

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ – Ερώτηση- Απάντηση (call and response), Διμερής μορφή, Τριμερής μορφή, μορφή Ροντό

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ
Δυναμική - Σημεία δυναμικής (piano, forte, fortissimo, pianissimo, crescendo, diminuendo)
Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα) - Allegro, adagio, accelerando, ritardando
Άρθρωση – Τρόποι εκτέλεσης- Staccato, legato, glissando

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑΣ: σημεία επανάληψης, διπλή διαστολή

Βαθμίδα 3: Στ' Δημοτικού- Β' Γυμνασίου

Ακρόαση	Φωνητικές Δεξιότητες	Χρήση Οργάνων	Αυτοσχεδιασμός – Σύνθεση
<p>Να αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους οι συνθέτες επεξεργάζονται ηλεκτρονικούς και φυσικούς ήχους στις συνθέσεις τους.</p>	<p>Να πειραματίζονται με τη φωνή τους με αφόρμηση έργα σύγχρονης μουσικής που να αφορούν σε σύγχρονες τεχνικές εκτέλεσης.</p>	<p>Να εξερευνούν τους διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με τη χρήση του σώματος, ηχογόνων αντικειμένων και τις διάφορες τεχνικές εκτέλεσης μουσικών οργάνων.</p>	<p>Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/και ηχητικά εφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες και γραφικές παρτιτούρες.</p>
<p>Να ανταποκρίνονται σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (λόγος, συγγραφή ποιήματος, θεατρική έκφραση, κίνηση, εικαστική έκφραση).</p>	<p>Να τραγουδούν διατηρώντας ορθή θέση σώματος, καλή άρθρωση, μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό, ορθές φράσεις, αυξανόμενο έλεγχο και στήριξη της αναπνοής, κατάλληλη έκφραση, τραγούδια βαθμού δυσκολίας 3* χρησιμοποιώντας όλη την έκταση της φωνής που προβλέπεται στη βαθμίδα τους, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου και σε συνθήκες που ποικίλουν.</p>	<p>Να διερευνούν μουσικές έννοιες (βλ. προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 3) με τη χρήση ποικιλίας ηχογόνων μέσων, μέσα από σύνθετες δραστηριότητες εκτέλεσης σε κρουστά ακαθόριστου τονικού ύψους και μελωδικά όργανα.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις και απαντήσεις, με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).</p>
<p>Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση μέσω κίνησης/χορογραφίας, οργάνων, φωνής, συμβατικής και μη συμβατικής σημειογραφίας.</p>	<p>Να τραγουδούν μελωδίες με μίμηση και «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση (prima vista) και να μπορούν να τις εκτελούν από μνήμης.</p>	<p>Να εκτελούν με μελωδική και ρυθμική ακρίβεια, με ορθό κράτημα του μουσικού οργάνου, σταθερό τέμπο, χρησιμοποιώντας στοιχεία δυναμικής, και ελέγχοντας την ποιότητα του παραγόμενου ήχου, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές και αρμονικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 3).</p>
<p>Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης ή παρτιτούρας, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες και να μπορούν οι ίδιοι να δημιουργήσουν το δικό τους οδηγό ακρόασης.</p>	<p>Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και τραγούδια σε ποικιλία μέτρων, μορφών, τονικότητας, ειδών, στυλ, και πολιτισμών και να τα ερμηνεύουν έχοντας επίγνωση του κοινωνικού συγκείμενου του ρεπερτορίου που εκτελούν.</p>	<p>Να εκτελούν με άνεση ρεπερτόριο κατάλληλο για την βαθμίδα τους, με μίμηση, με το αυτί και «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση (prima vista) και να το εκτελούν από μνήμης και σε συνθήκες παράστασης.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν απλά ρυθμικά και μελωδικά σχήματα, για να συνοδεύσουν ένα τραγούδι, μια ρίμα, μια μουσική ακρόαση ή δρώμενο. Οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν, να καταγράφονται.</p>
<p>Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να συγκρίνουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μια ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.</p>	<p>Να αποδίδουν σύνθετο ρυθμικό κείμενο φωνητικά, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ρυθμικών συλλαβών. (ο στόχος αυτός δεν αναπτύσσει τις φωνητικές δεξιότητες των μαθητών, απλά κάνει χρήση της φωνής)</p>	<p>Να συνοδεύουν τραγούδια ή ορχηστρική μουσική, με ρυθμικά, μελωδικά οστινάτι και μπορντούν.</p>	<p>Να μελοποιούν στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες.</p>

<p>Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να αναλύουν μουσικές ακροάσεις διαφορετικών μουσικών ειδών, στυλ και πολιτισμών με χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.</p>	<p>Να τραγουδούν ταυτόχρονα, ανεξάρτητες μελωδικές γραμμές τραγουδιών.</p>	<p>Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα και σε ομάδες, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ρόλο μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο, του ακροατηρίου τους και του χώρου στο οποίο εκτελούν, εντός και εκτός σχολείου</p>	<p>Να συνθέτουν ρυθμούς και μελωδίες αποδίδοντας συγκεκριμένες μουσικές έννοιες.</p>
<p>Να αναγνωρίζουν τη χροιά μουσικών οργάνων, φωνής (soprano κλπ.) και σύγχρονων πηγών ήχου.</p>	<p>Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι το ρόλο του μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο, καθώς και του ακροατηρίου και του χώρου στον οποίο εκτελούν</p>	<p>Να εκτελούν, με άνεση, ενορχηστρωμένα μουσικά έργα ή αποσπάσματα τους, κατάλληλα για τη βαθμίδα τους.</p>	<p>Να συνθέτουν μελωδίες για όργανα συνδυάζοντας μουσικές έννοιες για να πετύχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Να γίνεται χρήση μουσικής τεχνολογίας και οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν να καταγράφονται</p>
<p>Να αναγνωρίζουν και να αναφέρουν τα χαρακτηριστικά ειδών και στυλ μουσικής από διαφορετικές ιστορικές περιόδους και κουλτούρες.</p>	<p>Να αποκτήσουν δεξιότητες χορωδού ή τραγουδιστή και να συμμετέχουν σε φωνητικά σύνολα ή χορωδίες που να εμφανίζονται σε ποικίλες και διαφορετικές συνθήκες εντός και εκτός σχολείου</p>		<p>Να συνθέτουν απλές ρυθμικές και μελωδικές παραλλαγές σε γνωστές μελωδίες .</p>
<p>Να εκφράζουν και να αιτιολογούν τα συναισθήματά, τις απόψεις, και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα, μουσικά είδη, στυλ και να συγκρίνουν διάφορες εκτελέσεις.</p>			
<p>Να αναγνωρίζουν, να κατανοούν και να περιγράφουν τον πολύπλευρο ρόλο της μουσικής στο πολιτιστικό, οικονομικό και ιστορικό περιβάλλον και να αξιολογούν τους παράγοντες που την καθιστούν κατάλληλη για τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες (π.χ. χώρος, χρόνος, περιστάσεις, εξέλιξη των μέσων δημιουργίας της μουσικής, επίδραση της τεχνολογίας).</p>			
<p>Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, αποκωδικοποιώντας και αποδίδοντας λεκτικά ή με συμβατική σημειογραφία σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.</p>			
<p>Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους</p>			

δικαιολογώντας την άποψή τους και προτείνοντας τρόπους βελτίωσης.			
Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κλπ) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την περίπτωση.	*Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 3: Τραγούδια μέτριας δυσκολίας, τα οποία απαιτούν κάποιο βαθμό φωνητικής τεχνικής (π.χ. μεγαλύτερες φράσεις → έλεγχος διαφραγματικής αναπνοής, ψηλές κρατημένες νότες) και ερμηνευτικές δεξιότητες.		

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ για τη ΒΑΘΜΙΔΑ 3

ΧΡΟΙΑΣ- Φυσικοί και ηλεκτρονικοί ήχου και επεξεργασία τους από τους συνθέτες μέσα σε μουσικά έργα
Είδη φωνών (Σοπράνο, Άλτο, Τενόρος, Μπάσος)
Είδη ορχήστρας
Όργανα συμφωνικής ορχήστρας (έγχορδα, κρουστά, ξύλινα και χάλκινα πνευστά)
Ελληνικά και ξένα παραδοσιακά μουσικά όργανα

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ – Πεντατονικές κλίμακες Ντο, Φα, Σολ, διάκριση μείζονας και ελάσσονας κλίμακας, μελωδικό μοτίβο, τόνος και ημιτόνιο (στο κτίσιμο κλίμακας), τριημιτόνιο (βιωματικά), μείζονες κλίμακες: Ντο, Σολ, Φα, Ελάσσονα κλίμακα: Λα- και Μι-, αρπισμός

ΡΥΘΜΙΚΕΣ – αξίες: παρεστιγμένο τέταρτο με όγδοο, τρίγχο ογδών, συγκοπή όγδοο-τέταρτο- όγδοο, όγδοο με δύο δέκατα έκτα, σύνδεση διάρκειας, ελλιπές μέτρο, μέτρα 5/8, 7/8, πολυρυθμοί (βιωματικά)

ΥΦΗΣ και ΑΡΜΟΝΙΑΣ – συγχορδία I και V, κανόνας, μονοφωνία, πολυφωνία, ετεροφωνία, ομοφωνία, ισοκράτημα, σύμφωνες και διάφωνες συνηχήσεις, τέλεια πτώση

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ – Ερώτηση- Απάντηση, Διμερής μορφή, Τριμερής μορφή, μορφή Ροντό (μέσα από πιο σύνθετες δραστηριότητες), Θέμα και Παραλλαγές, εισαγωγή, coda, βαλς

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ
Δυναμική - Σημεία δυναμικής (mezzo piano, mezzo forte)
Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα) - Largo, Moderato, Presto, A tempo
Άρθρωση/ Τρόποι Εκτέλεσης – pizzicato, arco, tremolo, trill

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑΣ - Prima volta, seconda volta, κορώννα, da capo al fine

Βαθμίδα 4: Γ΄ Γυμνασίου- Α΄ Λυκείου

Ακρόαση	Φωνητικές Δεξιότητες	Χρήση Οργάνων	Αυτοσχεδιασμός – Σύνθεση
<p>Να αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους οι συνθέτες επεξεργάζονται ηλεκτρονικούς και φυσικούς ήχους στις συνθέσεις τους, ιδιαίτερα μέσα από τα έργα του 20^{ου} αιώνα καθώς και έργα που χρησιμοποιούν την τεχνολογία.</p>	<p>Να πειραματίζονται με τη φωνή τους με αφόρμηση έργα σύγχρονης μουσικής και έργα που κάνουν χρήση μουσικής τεχνολογίας.</p>	<p>Να εξερευνούν διάφορους τρόπους παραγωγής ήχου με το σώμα, ηχογόνα αντικείμενα και μουσικά όργανα, μέσα από έργα του 20ου αιώνα και έργα που χρησιμοποιούν μουσική τεχνολογία.</p>	<p>Να πειραματίζονται, να επιλέγουν και να οργανώνουν ήχους για να αποδώσουν με μουσική ή/ και ηχητικά εφέ συναισθήματα, εικόνες, χαρακτήρες, ιστορίες, γραφικές παρτιτούρες και παρτιτούρες από έργα του 20^{ου} αιώνα.</p>
<p>Να ανταποκρίνονται σε μια μουσική ακρόαση με ποικιλία τρόπων (π.χ. λόγος, χορογραφία, δραματοποίηση, θεατρική έκφραση, εικαστική έκφραση).</p>	<p>Να τραγουδούν, διατηρώντας ορθή θέση σώματος, καλή άρθρωση, μελωδική ακρίβεια, ορθό ρυθμό, ορθές φράσεις, αυξανόμενο έλεγχο και στήριξη της αναπνοής και κατάλληλη έκφραση τραγούδια βαθμού δυσκολίας 4* χρησιμοποιώντας όλη την έκταση της φωνής που προβλέπεται στη βαθμίδα τους, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου, σε συνθήκες παράστασης και ζωντανής ηχογράφησης</p>	<p>Να εκτελούν με μελωδική και ρυθμική ακρίβεια, με ορθό κράτημα του μουσικού οργάνου, σταθερό τέμπο, χρησιμοποιώντας στοιχεία δυναμικής, και ελέγχοντας την ποιότητα του παραγόμενου ήχου, μπροστά σε κοινό, εντός και εκτός σχολείου.</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν και να συνθέτουν σύνθετες ρυθμικές και μελωδικές ερωτήσεις και απαντήσεις, με όργανα, ηχογόνα αντικείμενα, τη φωνή και το σώμα (body percussion).</p>
<p>Να ακούν συγκεντρωμένα ένα ευρύ ρεπερτόριο μουσικών ακροάσεων με τη χρήση οδηγού ακρόασης ή παρτιτούρας, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες μουσικές έννοιες και να μπορούν οι ίδιοι να δημιουργήσουν το δικό τους οδηγό ακρόασης.</p>	<p>Να τραγουδούν σύνθετες μελωδίες με μίμηση και «εκ πρώτης όψεως» ανάγνωση (prima vista) και να μπορούν να τις εκτελούν από μνήμης.</p>	<p>Να πειραματίζονται και να ερμηνεύουν με όργανα ποικιλία από παρτιτούρες (π.χ. βυζαντινές, αρχαιοελληνικές, γραφικές, ηλεκτροακουστικές, ευρωπαϊκής μουσικής, κ.α.)</p>	<p>Να αυτοσχεδιάζουν με κίνηση, φωνή, ηχογόνα αντικείμενα, μουσικά όργανα ή ήχους σώματος για να αποδώσουν εκφραστικές, μελωδικές, ρυθμικές και μορφολογικές και αρμονικές έννοιες (βλέπε προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 3).</p>
<p>Να αποδίδουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες σε μια ακρόαση μέσω κίνησης/χορογραφίας, οργάνων, φωνής, συμβατικής και μη συμβατικής σημειογραφίας.</p>	<p>Να τραγουδούν ταυτόχρονα, ανεξάρτητες μελωδικές γραμμές τραγουδιών.</p>	<p>Να διερευνούν τις διάφορες μουσικές έννοιες (βλ. προτεινόμενες έννοιες για βαθμίδα 4) με τη χρήση ποικιλίας ηχογόνων μέσων, μέσα από σύνθετες δραστηριότητες εκτέλεσης σε κρουστά ακαθόριστου τονικού ύψους και μελωδικά όργανα.</p>	<p>Να συνθέτουν μελωδίες ή τραγούδια σε διάφορα είδη και στυλ, συνδυάζοντας τα στοιχεία της μουσικής και με χρήση μουσικής τεχνολογίας. Οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν να καταγράφονται.</p>
<p>Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν, να συγκρίνουν και να αναλύουν μουσικές ακροάσεις διαφορετικών μουσικών ειδών, στυλ και πολιτισμών με χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας</p>	<p>Να εκτελούν ρυθμούς λόγου και τραγούδια σε ποικιλία μέτρων, μορφών, τονικότητας, ειδών, στυλ, και πολιτισμών και να τα ερμηνεύουν έχοντας επίγνωση του κοινωνικού συγκείμενου του</p>	<p>Να εκτελούν με άνεση ρεπερτόριο κατάλληλο για την βαθμίδα τους, με μίμηση, με το αυτί και «εκ πρώτης όψεως» (prima vista) και να το εκτελούν από μνήμης</p>	<p>Να μελοποιούν στίχους και να προσαρμόζουν δικούς τους στίχους σε γνωστές μελωδίες, και με χρήση μουσικής τεχνολογίας.</p>

	ρεπερτορίου που εκτελούν.	τουλάχιστον σε ένα μελωδικό όργανο, και σε συνθήκες παράστασης και ηχογράφησης.	
Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να συγκρίνουν συγκεκριμένες μουσικές έννοιες μέσα σε μία ακρόαση με τη χρήση κατάλληλης μουσικής ορολογίας.	Να τραγουδούν συγχρονισμένα, ακολουθώντας τις οδηγίες ενός μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι το ρόλο του μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο καθώς και του ακροατηρίου και του χώρου στον οποίο εκτελούν εντός και εκτός σχολείου (π.χ. σε παραστάσεις, ηχογραφήσεις, φεστιβάλ, διαγωνισμούς, εκπαιδευτικά και ευρωπαϊκά προγράμματα κλπ).	Να συνοδεύουν τραγούδια ή ορχηστρική μουσική, με ρυθμικά και μελωδικά οστινάτι και μπορντούν (π.χ. riff και hook σε μουσική ποπ, ροκ και τζαζ).	Να συνθέτουν ρυθμούς και μελωδίες αποδίδοντας συγκεκριμένες μουσικές έννοιες
Να εκφράζουν και να αιτιολογούν λεκτικά τα συναισθήματα, τις απόψεις και τις προτιμήσεις τους για μουσικά έργα, μουσικά είδη και εκτελέσεις, ιδιαίτερα στα έργα του 20 ^{ου} αιώνα, της ηλεκτροακουστικής μουσικής και στα έργα όπου υπάρχει χρήση μουσικής τεχνολογίας	Να τραγουδούν οστινάτι, κανόνες (τρίφωνους) και απλές τριφωνίες.	Να εξασκούνται και να εκτελούν συντονισμένα και σε ομάδες, ακολουθώντας τις οδηγίες του μαέστρου ή αναλαμβάνοντας οι ίδιοι ρόλο μαέστρου, έχοντας επίγνωση του ρόλου τους μέσα στο μουσικό σύνολο, του ακροατηρίου τους και του χώρου στο οποίο εκτελούν, εντός και εκτός σχολείου.	Να συνθέτουν μελωδίες για όργανα συνδυάζοντας μουσικές έννοιες για να πετύχουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Να γίνεται χρήση μουσικής τεχνολογίας και οι συνθέσεις όπου είναι δυνατόν να καταγράφονται.
Να αναγνωρίζουν, να κατανοούν και να περιγράφουν τον πολύπλευρο ρόλο της μουσικής στο πολιτιστικό, οικονομικό και ιστορικό περιβάλλον και να αξιολογούν τους παράγοντες που την καθιστούν κατάλληλη για τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες (π.χ. χώρος, χρόνος, περιστάσεις, εξέλιξη των μέσων δημιουργίας της μουσικής, επίδραση της τεχνολογίας).	Να πειραματίζονται και να ερμηνεύουν με τη φωνή τους ποικίλες παρτιτούρες (π.χ. βυζαντινές, αρχαιοελληνικές, γραφικές, ηλεκτροακουστικές, δυτικές)	Να εκτελούν εκφραστικά, με αυτοπεποίθηση και με κατάλληλη ερμηνεία, ενορχηστρωμένα μουσικά έργα ή αποσπάσματα τους, κατάλληλα για τη βαθμίδα τους.	Να συνθέτουν ρυθμικές και μελωδικές παραλλαγές σε γνωστές μελωδίες και με χρήση μουσικής τεχνολογίας.
Να αναπτύξουν την ακουστική τους μνήμη, αναγνωρίζοντας, ανακαλώντας, αποκωδικοποιώντας και αποδίδοντας λεκτικά ή με συμβατική σημειογραφία σύνθετα ρυθμικά και μελωδικά σχήματα.	Να αποκτήσουν δεξιότητες χορωδού ή τραγουδιστή και να συμμετέχουν σε φωνητικά σύνολα ή χορωδίες που να εμφανίζονται σε ποικίλες και διαφορετικές συνθήκες εντός και εκτός σχολείου.	Να εκτελούν ατομικά ή σε σύνολα υψηλού επιπέδου μουσική μπροστά σε κοινό, σε συνθήκες παράστασης, στούντιο κ.ά.	Να αξιοποιούν τις συνθέσεις τους σε ιστοσελίδες, διαγωνισμούς, ντοκιμαντέρ, διαγωνισμούς, συναυλίες και άλλες μορφές παρουσίασης
Να αναγνωρίζουν και να επιδεικνύουν γνώση: α) των βασικών μουσικών εννοιών της βαθμίδας τους και β) των μορφών και ειδών από διαφορετικές ιστορικές περιόδους και κουλτούρες με έμφαση στη μουσική του 20 ^{ου} αιώνα, στην ηλεκτροακουστική μουσική και στα	Πιο σύνθετα τραγούδια σε πιο περίπλοκα μέτρα και τονικότητες, τα οποία απαιτούν καλά ανεπτυγμένες φωνητικές τεχνικές (π.χ. σύνδεση ψηλού και χαμηλού πεδίου, ευλυγισία σε μεγάλα διαστήματα, αντήχηση και προβολή της φωνής.		

έργα με χρήση μουσικής τεχνολογίας.			
Να αξιολογούν συνθέσεις που έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι ή συμμαθητές τους δικαιολογώντας την άποψή τους και προτείνοντας τρόπους βελτίωσης.			
Να παρακολουθούν ποικιλία μουσικών δρώμενων (συναυλίες, κοντσέρτα κλπ) και να συμπεριφέρονται ανάλογα με την κατάσταση.	*Βαθμός δυσκολίας ρεπερτορίου τραγουδιών 4: Σύνθετα τραγούδια σε πιο περίπλοκα μέτρα και τονικότητες, τα οποία απαιτούν καλά ανεπτυγμένες φωνητικές τεχνικές (π.χ. σύνδεση ψηλού και χαμηλού πεδίου, ευλυγισία σε μεγάλα διαστήματα, αντήχηση και προβολή της φωνής		

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ για τη ΒΑΘΜΙΔΑ 4

ΧΡΟΙΑΣ- Ηλεκτροακουστικοί ήχοι, ήχοι που παράγονται μέσω μουσικής τεχνολογίας και δυνατότητες επεξεργασίας τους
Είδη ορχήστρας (π.χ. εγχόρδων, συμφωνική) και μουσικών συνόλων (π.χ. κουαρτέτο),
Όργανα συμφωνικής ορχήστρας
Ελληνικά και ξένα παραδοσιακά μουσικά όργανα

ΜΕΛΩΔΙΚΕΣ – τριμητόνιο, διάστημα 3^{ης} μικρό και μεγάλο, μελωδικό μοτίβο και επεξεργασία του, Μείζονες Κλίμακες Ρε και Σιb, Ελάσσονες κλίμακες: Σι και Σολ, 'blue' scale, βυζαντινή κλίμακα, παραδοσιακές κλίμακες (π.χ. Ινδίας, Ιαπωνίας)

ΡΥΘΜΙΚΕΣ – αξίες: όγδοο παρεστιγμένο- δεκατοέκτο, 6/8, 9/8 πολυμέτρα, πολυρυθμοί, αλλαγή μέτρου

ΥΦΗΣ και ΑΡΜΟΝΙΑΣ –κανόνας, τριφωνία, τραγούδι με μια, δύο ή/και τρεις συγχορδίες, descant, σύμφωνα και διάφωνα διαστήματα, πτώσεις :Τέλεια (V-I) και Ημιτελής (I-V)

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ –Όπερα, μινουέτο, πρελούδιο, σουίτα

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ
Δυναμική - subito piano, sforzando
Ρυθμική Αγωγή (ταχύτητα) – simile, scherzando
Άρθρωση/ Τρόποι Εκτέλεσης -con sordini, glissando, pizzicato, da capo al segno

A1. ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΝ)

Στάσεις- Συμπεριφορές

- ☉ **Να σέβονται και να αποδέχονται το σώμα τους ως διαφορετικό και μοναδικό- (Ανάπτυξη θετικής αυτοεικόνας και αυτοεκτίμησης/Αγωγή υγείας-Διαφυλικές Σχέσεις)** («Το σώμα μου ως ηχογόνο αντικείμενο έχει κάποιες ιδιότητες/ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με την ηλικία, το φύλο, το ύψος, το βάρος μου, κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την κατάσταση της υγείας μου, πράγμα που με κάνει διαφορετικό από τα άλλα παιδιά. Είμαι μοναδικός και η μουσική που μπορώ να φτιάξω με το σώμα και τη φωνή μου δεν είναι ίδια με κανένα άλλο παιδί. Στέκομαι σωστά, δεν ντρέπομαι για το σώμα και τη φωνή μου, έχω καλή διάθεση.»)
- ☉ **Να σέβονται και να αποδέχονται το σώμα και τη φυσική κατάσταση των άλλων παιδιών ως διαφορετική και μοναδική- (Διαφορετικότητα-Διαπολιτισμός)** («Το κάθε παιδί μπορεί να φτιάξει ήχους με το σώμα του που είναι διαφορετικοί από αυτούς που φτιάχνω εγώ. Κάθε παιδί έχει τις ιδιαιτερότητές του. Μπορώ να τις μιμηθώ και να μάθω από αυτές, αλλά ποτέ δε θα είμαι ίδιος με τα άλλα παιδιά και αυτά ποτέ δε θα είναι ίδια με μένα. Κάνω καλά αυτό που εγώ μπορώ και λέω μπράβο στον εαυτό μου. Ο καθένας είναι ξεχωριστός.»)
- ☉ **Να εντοπίζουν τα κοινά στοιχεία του ανθρώπινου είδους και να σέβονται την ανθρώπινη ζωή και υπόσταση (Διαφοροποίηση-Διαπολιτισμός)** («Όλοι έχουμε φωνή, μάτια, πόδια, χέρια, κεφάλι. Παρόλο που διαφέρουμε και κάποια παιδιά μπορεί να μην έχουν όλα τα μέλη του σώματος ή τις αισθήσεις τους, εντούτοις όλοι οι άνθρωποι μοιάζουμε και όλοι μπορούμε να χαρούμε με τη μουσική.»)
- ☉ **Να αποκτήσουν δεξιότητες επικοινωνίας και κοινωνικής προσαρμογής στο περιβάλλον της τάξης όταν παίζουν μουσική (με το διπλανό τους, με την ομάδα τους, με το δάσκαλο)- (Επικοινωνία-Ψυχική και Συναισθηματική υγεία- Πολιτότητα)**
 - *Ανέχομαι την κοινωνική επαφή με άλλα παιδιά*
 - *Απολαμβάνω να βρίσκομαι με άλλα παιδιά*
 - *Επιδιώκω και διατηρώ κοινωνική επαφή με τα άλλα παιδιά*
 - *Κατανοώ τα σημεία της πρώιμης επικοινωνίας: οπτική επαφή με το διπλανό μου, με τα παιδιά της ομάδας, της τάξης ή με τον «μαέστρο», γλώσσα του σώματος, εκφράσεις του προσώπου, αναμονή, εναλλαγή της σειράς*
 - *Μπορώ να συντονίζομαι με τα άλλα παιδιά*
- ☉ **Να αντιλαμβάνονται τη σχέση «αιτίου»-«αποτελέσματος» τόσο κοινωνικά («Η συμπεριφορά μου και ο τρόπος που παίζω επηρεάζει τους άλλους») όσο και σε σχέση με το περιβάλλον («Οι πράξεις μου και ο τρόπος που χειρίζομαι τα όργανα επηρεάζουν το περιβάλλον (ηχητικό, φυσικό)»)** (Αυτοπειθαρχία- Ενσυναίσθηση)
- ☉ **Να μπορούν να αυτοπειθαρχούν και ελέγχουν τον εαυτό τους καθώς παίζουν (Αυτοπειθαρχία- Αυτοέλεγχος)** («Περιμένω τις οδηγίες του μαέστρου για να παίξω. Συγκρατώ τον εαυτό μου, δεν παίζω χωρίς λόγο. Παρακολουθώ τον μαέστρο και τους συμμαθητές μου. Ξεκινώ και σταματώ όταν πρέπει.»)
- ☉ **Να μπορούν να ακολουθούν απλές μέχρι σύνθετες οδηγίες τις οποίες θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν και να διαπραγματευτούν, πριν και κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης αλλά και μετά το τέλος της. (Πειθαρχία- Αίσθηση ευθύνης, Πολιτότητα)**
- ☉ **Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη μουσική σημειογραφία (συμβατική και μη) και την αποκωδικοποίησή της («Η σημειογραφία είναι μια γλώσσα την οποία όταν γνωρίζω μπορώ να 'διαβάσω' τη μουσική που έγραψαν άλλοι και να γράψω τη δική μου μουσική έτσι ώστε να μπορούν άλλοι να την εκτελέσουν.»)**
- ☉ **Να μπορούν να συνεργάζονται και να συμβάλλουν στην πρόοδο της ομάδας τους έχοντας ενεργή συμμετοχή και άποψη, σεβόμενοι τη γνώμη όλων των μελών της ομάδας. (Συνεργασία- Ενεργή συμμετοχή στα κοινά- Σεβασμός στη γνώμη των άλλων)** («Συνεργάζομαι με τα άλλα παιδιά και προσπαθώ να μην είμαι παθητικός αλλά να έχω δική μου άποψη μέσα στην ομάδα. Λέω τη γνώμη μου χωρίς να είμαι εριστικός και σέβομαι τη γνώμη των άλλων. Ακούω και προσπαθώ να βρίσκω λύσεις που είναι ωφέλιμες για την ομάδα μου. Παίζω με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να ακούω τους συμμαθητές μου και να μην τους καλύπτω.»)
- ☉ **Να αποκτήσουν κριτήρια σχετικά με την ποιότητα της μουσικής που παίζουν και να μπορούν να δέχονται και να ασκούν κριτική στον εαυτό τους και στους άλλους με ευγένεια και ευπρέπεια. (Αισθητικό Κριτήριο, Αυτογνωσία)** («Γίνομαι ο πιο αυστηρός κριτής του εαυτού μου. Ακούω αυτά που παίζω την ώρα που παίζω ή αργότερα, ηχογραφημένα. Σκέφτομαι τι έπαιξα καλά και τι πήγε στραβά και προσπαθώ την επόμενη φορά να το βελτιώσω. Αποδέχομαι την αποτυχία ως μέρος της επιτυχίας. Κάθε φορά προσπαθώ να παίρνω τον εαυτό μου (και την ομάδα μου) ένα βήμα πιο πέρα. Επιβραβεύω τον εαυτό μου και την ομάδα μου για την πρόοδο.»/ «Ακούω και παρατηρώ πως παίζουν οι άλλοι. Βρίσκω τα θετικά στοιχεία και τα αναφέρω. Ενθαρρύνω τους άλλους χωρίς να ζηλεύω την επιτυχία τους. Αναφέρω τα αρνητικά στοιχεία με ευγενικό τρόπο και χωρίς να πληγώνω ή να θίγω τους συμμαθητές μου και χωρίς να μηδενίζω την άποψή τους. Τους προτείνω λύσεις για να βελτιώσουν τον τρόπο που παίζουν.»)

- Ⓜ **Να σέβονται το φυσικό περιβάλλον της αίθουσας μουσικής και να μάθουν να προσέχουν τα μουσικά όργανα ως αντικείμενα του περιβάλλοντος της τάξης. (Περιβαλλοντική αγωγή)** («Προσέχω την αίθουσα στην οποία κάνω το μάθημα της μουσικής. Είμαι προσεκτικός όταν χρησιμοποιώ τα όργανα και τους επικρουστήρες για να μην προκαλώ ζημιές. Κάθε ζημιά που προκαλώ, καταστρέφει κατά συνέπεια και το περιβάλλον.»)
- Ⓜ **Να σέβονται τα μουσικά όργανα ως περιουσία του σχολείου, ως περιουσία των άλλων παιδιών και ως δική τους περιουσία. (Σεβασμός της ιδιοκτησίας- Πολιτότητα)** («Προσέχω τα μουσικά όργανα του σχολείου μου γιατί είναι περιουσία του κράτους και κατά συνέπεια δική μου αφού οι γονείς μου ως φορολογούμενοι πολίτες πληρώνουν γι'αυτά. Προσέχω τα προσωπικά μου μουσικά όργανα και φροντίζω να είναι σε καλή κατάσταση και καθαρά. Σέβομαι τα μουσικά όργανα άλλων παιδιών και προσέχω να μη σπάσουν. Αν τα βρω κάπου, τα επιστρέφω στον ιδιοκτήτη τους.»)
- Ⓜ **Να απολαμβάνουν την εκτέλεση μόνοι ή με τους φίλους τους.** («Απολαμβάνω να παίζω ένα κομμάτι που έμαθα στο σχολείο μου, μόνος ή με τους φίλους μου όχι γιατί πρέπει αλλά επειδή αυτό μου προσφέρει χαρά.»)
- Ⓜ **Να αποκτήσουν αυτονομία και αυτοπεποίθηση ως προς την εκτέλεση της μουσικής και εκτός του σχολικού χώρου, σε πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας με αίσθημα ευθύνης ως προς τους ακροατές τους** («Έχω το θάρρος να χρησιμοποιήσω τη μουσική μου και έξω από το σχολείο, σε οικογενειακές, φιλικές και άλλες κοινωνικές στιγμές λαμβάνοντας υπόψιν και τη μουσική των άλλων γύρω μου. Σέβομαι το ακροατήριό μου: δίνω πάντα τον καλύτερο εαυτό μου όταν παίζω ή τραγουδώ.»)
- Ⓜ **Να κατανοούν ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα της ισότιμης συμμετοχής σε μουσικές δραστηριότητες ανεξάρτητα από τη σωματική και πνευματική τους κατάσταση και με τρόπους που δεν προσβάλλουν την αξιοπρέπεια τους (Ένταξη, διαφορετικότητα)** («Στη μουσική μπορούν να συμμετέχουν όλα τα παιδιά, όχι μόνο τα παιδιά που θεωρούνται 'ταλέντα'.»)

<p>Στάσεις- Συμπεριφορές</p>	<p>A2. ΕΚΤΕΛΕΣΗ (ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ)</p>
	<ul style="list-style-type: none"> <p>☉ Να σέβονται και να αποδέχονται τη φωνή τους ως διαφορετική και μοναδική και να τη φροντίζουν για την υγεία της- (Ανάπτυξη θετικής αυτοεικόνας και αυτοεκτίμησης/Αγωγή υγείας) («Η χροιά της φωνής μου όπως και κάποια άλλα χαρακτηριστικά του σώματος μου (ίριδα, δακτυλικά αποτυπώματα) είναι στοιχεία της μοναδικότητάς μου. Σέβομαι τη φωνή μου και τις αλλαγές που επέρχονται σ' αυτήν καθώς μεγαλώνω. Ανακαλύπτω τους μοναδικούς ήχους που μπορεί να παράξει η δική μου φωνή. Ηχογραφώ τη φωνή μου και την ακούω. Μαθαίνω να την αγαπώ και να μην ντρέπομαι γι' αυτήν. Ο μόνος που μπορεί να ακούσει την πραγματική φωνή μου είμαι εγώ, μέσα από το αίμα, τα κόκκαλα και τους μύες μου. Προσέχω την υγεία της φωνής μου. Τρέφομαι σωστά, αποφεύγω τον καπνό, πίνω πολύ νερό, αποφεύγω τα πολύ ζεστά και πολύ κρύα ροφήματα και αναψυκτικά. Δε φωνάζω πολύ δυνατά και δε χρησιμοποιώ τη φωνή μου με ένταση όταν έχω νεύρα.»)</p> <p>☉ Να σέβονται και να αποδέχονται τη φωνή των άλλων παιδιών ως διαφορετική και μοναδική- (Διαφοροποίηση-Διαπολιτισμός) («Το κάθε παιδί έχει διαφορετική φωνή που δε μοιάζει με κανενός άλλου. Η φωνή αυτή έχει να κάνει με την κληρονομικότητα, την ηλικία, το φύλο, το βάρος, το ύψος και κάποια χαρακτηριστικά της υγείας του κάθε παιδιού. Σέβομαι τη φωνή των άλλων παιδιών και δεν κοροϊδεύω κανέναν για τη φωνή του. Το ίδιο αναμένω και από τους άλλους.»)</p> <p>☉ Να αναπτύξουν τη δική τους μουσική ταυτότητα αλλά και ταυτόχρονα την ταυτότητα τους ως μέλος ενός φωνητικού συνόλου (Πολιτότητα). («Η φωνή μου είναι διαφορετική από αυτήν των παιδιών υπολοίπων παιδιών της τάξης και αυτά που μ'αρέσει να τραγουδώ είναι διαφορετικά από των υπολοίπων παιδιών. Έχω τις δικές μου προτιμήσεις. Ως μέλος της ομάδας της τάξης ή της χορωδίας του σχολείου μου, η δική μου ταυτότητα βοηθά αυτήν του συνόλου. Νοιάζομαι για το καλό της ομάδας της τάξης ή της χορωδίας του σχολείου μου όταν τραγουδώ με τους άλλους. Προσπαθώ για το καλό της ομάδας δίνοντας τον καλύτερο εαυτό μου στην προσπάθεια.»)</p> <p>☉ Να αντιλαμβάνονται ότι οι φωνητικές δεξιότητες εξελίσσονται με προσπάθεια και άσκηση. («Η φωνή μου όπως και το σώμα μου δεν παραμένουν τα ίδια κατά τη διάρκεια της ζωής μου. Η φωνή μου, όπως και το σώμα μου μπορεί να βελτιωθεί με ειδική άσκηση και προσπάθεια και να γίνει καλύτερη.»)</p> <p>☉ Να συσχετίζουν το τραγούδι με πραγματικές καταστάσεις επικοινωνίας. («Πότε και κάτω από ποιες συνθήκες λέω ένα τραγούδι: ένα χαρούμενο τραγούδι, ένα απαλό τραγούδι, έναν ύμνο, ένα μοιρολόι, μια μπαλάντα, ένα αστείο τραγούδι κλπ;. Αυτό διαφέρει ανάλογα με το πού είμαι, με ποιους είμαι, το τι συμβαίνει στο χώρο όπου βρίσκομαι, πώς νιώθω, πώς νιώθει η πλειοψηφία των ανθρώπων που είναι εκεί, πώς θέλω να τους κάνω να νιώσουν.»)</p> <p>☉ Να αναπτύξουν δεξιότητες συντονισμού με τους άλλους όταν τραγουδούν. («Αισθάνομαι και κινούμαι με τους άλλους όταν τραγουδώ. Προσπαθώ να νιώσω τον παλμό της ομάδας.»)</p> <p>☉ Να μπορούν να τραγουδούν με σεβασμό στην ομάδα, ελέγχοντας την ένταση της φωνής τους (Αυτοέλεγχος, Ενσυναίσθηση, Αυτοπειθαρχία) (« Τραγουδώ στην ομάδα έχοντας συναίσθηση του τι και πως τραγουδούν τα άλλα παιδιά. Τραγουδώ απαλά ή δυνατά όταν πρέπει και δεν τραγουδώ εγωιστικά για να δείξω 'πόσο καλός είμαι' ή να καλύψω τις άλλες φωνές.»)</p> <p>☉ Να μπορούν να τραγουδούν εκφράζοντας πραγματικά συναισθήματα που έχουν σχέση με τη ζωή και την ηλικία τους. (Συναισθηματική Αγωγή) («Μαθαίνω κάποια πράγματα σχετικά με τα τραγούδια που τραγουδώ (πότε, από ποιον, για ποιον γράφτηκαν, κάτω από ποιες συνθήκες, πώς ένιωθε αυτός που τα έγραφε, ποιο είναι το θέμα τους) και τα συσχετίζω με τη δική μου ζωή και τα δικά μου συναισθήματα. Τραγουδώ τα τραγούδια σαν να είναι δικά μου.»)</p> <p>☉ Να αποκτήσουν αισθητικό κριτήριο σε σχέση με τραγουδιστικά ακούσματα που προέρχονται από τη μουσική βιομηχανία. («Είμαι έτοιμος να κρίνω τα τραγούδια που ακούω. Ξεχωρίζω τα μουσικά στοιχεία από τα στοιχεία του οπτικού πολιτισμού, δηλαδή δεν κρίνω τη μουσική μόνο από το βίντεο που τη συνοδεύει. Σκέφτομαι και αποφασίζω αν ένας τραγουδιστής έχει καλλιεργημένη φωνή, ωραία κίνηση και σκηνική παρουσία αλλά και αν τραγουδά με συναίσθημα. Αν έχει ήθος ως άνθρωπος και αν πέρα από καλός τραγουδιστής είναι και καλός και χρήσιμος πολίτης. Αν κάθε φορά που τον ακούω έχει κάτι καινούργιο και καλύτερο να προσφέρει ή αν 'μένει στα ίδια'. Αν κάνει καλές επιλογές και συνεργασίες με άλλους καλλιτέχνες.»)</p>

Στάσεις-
Συμπεριφορές

B. ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΣΥΝΘΕΣΗ

- Ⓜ Να αντιλαμβάνονται τον ήχο ως αναπόσπαστο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος και να τον χειρίζονται με προσοχή (όχι ηχορύπανση). (Σεβασμός στο ηχητικό περιβάλλον)
- Ⓜ Να έχουν 'θετική περιέργεια' ως προς τα φαινόμενα του ήχου και άλλα φυσικά φαινόμενα που σχετίζονται με τη μουσική δημιουργία. Να πειραματίζονται με τον ήχο και να εφαρμόζουν τις παρατηρήσεις τους στις δικές τους δημιουργίες. (Δεξιότητες δημιουργίας: Πειραματισμός)
- Ⓜ Να καλλιεργήσουν την ικανότητα να επιλέγουν ανάμεσα σε διάφορα σύμβολα, ερεθίσματα ή ήχους που δημιουργούν, αυτά που είναι πιο κατάλληλα και αποτελεσματικά και να δοκιμάζουν την εφαρμογή τους στις μουσικές δημιουργίες τους και σε πρωτότυπες μορφές καταγραφής της μουσικής τους. (Δεξιότητες δημιουργίας: Επιλογή-Εφαρμογή)
- Ⓜ Να μη φοβούνται να υπερβούν τα όρια του συμβατού στις δημιουργίες τους και να μπορούν να σκέφτονται με μη συμβατικούς τρόπους κατά τον αυτοσχεδιασμό, τη σύνθεση και τη δημιουργία των δικών τους μουσικών κειμένων (Δεξιότητες δημιουργίας: «Επικινδυνότητα», ρίσκο, αποκλίνουσα σκέψη)
- Ⓜ Να πειραματίζονται και να δημιουργούν χωρίς το φόβο της απόρριψης ή της αποτυχίας, έχοντας ταυτόχρονα κριτήρια ποιότητας για τις μουσικές δημιουργίες τους. (Συναισθηματική αγωγή: αυτοσεβασμός)
- Ⓜ Να εκτιμούν τις δημιουργίες τους ως μοναδικές και δυναμικές (εξελιξιμες και βελτιώσιμες). (Αυτοεκτίμηση, αυτοσεβασμός, αυτοαξιολόγηση) («Σέβομαι τη δημιουργία μου ή τη δημιουργία της ομάδας μου. Δε βιάζομαι να μηδενίσω την προσπάθειά μου, λέγοντας ότι 'δεν είναι καλό!'. Προσπαθώ να βελτιώσω αυτό που κάνω πριν να το απορρίψω. Δίνω χρόνο στη δημιουργία μου να 'ωριμάσει', μέσα από τη σκέψη μου. Αξιολογώ τη δουλειά μου και τη βελτιώνω.»)
- Ⓜ Να διαμορφώνουν μέσα από τις δημιουργίες τους τη δική τους μουσική ταυτότητα με ελευθερία σκέψης χωρίς φανατισμό και φόβο προς το διαφορετικό. (Διαφορετικότητα, μουσική ταυτότητα) («Μέσα από αυτά που δημιουργώ, μόνος ή και με την ομάδα μου, θα πρέπει να φαίνεται και η δική μου προσωπικότητα, η δική μου ταυτότητα και αυτή της ομάδας μου. Οι δημιουργίες μου ξεχωρίζουν από όλες τις άλλες. Τα ερεθίσματα που παίρνω δεν τα μιμούμαι επακριβώς αλλά προσπαθώ να καταλάβω πως σκέφτονται οι άλλοι δημιουργοί καθώς διαμορφώνω το δικό μου τρόπο 'μουσικής σκέψης'.»)
- Ⓜ Να συμμετέχουν ενεργά στις ομαδικές μουσικές δημιουργίες αναλαμβάνοντας ποικίλους ρόλους και να λαμβάνουν ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων, σεβόμενοι τη γνώμη όλων των μελών της ομάδας και με αίσθηση ευθύνης για την επιτυχία ή την αποτυχία της δημιουργίας. (Ενεργή συμμετοχή στα κοινά, Αίσθηση κοινωνικής ευθύνης, Πολιτότητα)
- Ⓜ Να δημιουργούν και να εντάσσουν τις δημιουργίες τους μέσα στα πλαίσια του ευρύτερου κοινωνικού προβληματισμού σε σχέση με προβλήματα που αφορούν την κοινωνία, το περιβάλλον και το παγκόσμιο γίγνεσθαι. (Ενεργή συμμετοχή στα κοινά, Αίσθηση κοινωνικής ευθύνης, Πολιτότητα) («Αντιλαμβάνομαι ότι οι δημιουργίες μου μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνία στην οποία ζω, να μεταφέρουν τα δικά μου μηνύματα και να επιφέρουν ακόμα και αλλαγές. Δημιουργώ και χρησιμοποιώ κάποιες από τις δημιουργίες μου για να προωθήσω το κοινό καλό.»)
- Ⓜ Να μπορούν να ακολουθούν απλές μέχρι σύνθετες υποβοηθητικές οδηγίες, τις οποίες θα έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν και να διαπραγματευτούν με το δάσκαλο ή την ομάδα τους, πριν και κατά τη διάρκεια της μουσικής δημιουργίας. (Βλ. παρόμοιο στη Χρήση Οργάνων)
- Ⓜ Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη μουσική ανάγνωση και καταγραφή της δημιουργίας τους με συμβατικές ή άλλες μορφές μουσικής σημειογραφίας. (« Δε 'φοβάμαι' να προσπαθήσω να διαβάσω ένα μουσικό κείμενο. Ψάχνω στο δικό μου χρόνο να βρω μουσικά κείμενα που μου αρέσουν και τα μελετώ. Παίζω τη μουσική που μου αρέσει, διαβάζοντάς την, σαν να διαβάζω ένα μέρος από ένα βιβλίο. Αν κάποιος μου δώσει ένα μουσικό κείμενο και μου ζητήσει να το εκτελέσω, μπορώ να το αντιμετωπίσω με ευχέρεια. Προσπαθώ να γράφω τις δικές μου συνθέσεις με διάφορους τρόπους ώστε να επικοινωνώ τις μουσικές ιδέες μου στους άλλους.

- Ⓢ **Να χρησιμοποιούν την τεχνολογία ως εργαλείο για τη δημιουργία και την προώθησή της (π.χ. μέσω διαδικτύου) και να γνωρίζουν τα όρια της και τη σημασία που έχει ο ανθρώπινος παράγοντας στην ανάπτυξη της.** («Χρησιμοποιώ την τεχνολογία για να φτιάξω μουσική με πρωτότυπους τρόπους και να προωθήσω τη μουσική μου σε άλλους ανθρώπους. Γνωρίζω ότι η τεχνολογία είναι ένα εργαλείο που δημιούργησε ο άνθρωπος και πως τα ανθρώπινα συναισθήματα δεν μπορούν να αντικατασταθούν με οποιοδήποτε μέσον κατά τη δημιουργία. Χειρίζομαι την τεχνολογία με προσοχή αλλά και διάθεση για μάθηση.»)

- Ⓢ **Να αποκτήσουν θετική αλλά και κριτική στάση απέναντι στον επαγγελματικό χώρο της μουσικής και της μουσικής βιομηχανίας.** («Όπως εγώ και τα παιδιά της ομάδας μου κοπιάζουμε για να δημιουργήσουμε μουσική, να την εκτελέσουμε και να την ηχογραφήσουμε, έτσι γίνεται και με τους επαγγελματίες μουσικούς και δημιουργούς. Μαθαίνω για τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται μια συναυλία ή γίνεται η παραγωγή ενός CD. Μπορώ να εκφράζω την άποψή μου για μια μουσική παραγωγή, δεν είμαι παθητικός καταναλωτής της μουσικής.»)

- Ⓢ **Να απολαμβάνουν την πράξη της μουσικής δημιουργίας και να καταφεύγουν σε αυτήν σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους. (Δια-βίου μάθηση)** (« Η μουσική δημιουργία είναι μια πράξη που με βοηθά να εκφράσω τα συναισθήματά μου και να επικοινωνήσω με τους άλλους. Καταφεύγω σ' αυτήν όταν νιώθω χαρούμενος, όταν είμαι λυπημένος ή θυμωμένος για να εκφραστώ, αποφεύγοντας έτσι άλλους, επιζήμιους τρόπους έκφρασης -εθισμούς, βία κλπ»)

Στάσεις-
Συμπεριφορές

Γ. ΑΚΡΟΑΣΗ

- ☉ **Να αποκτήσουν θετική στάση ως προς τη δραστηριότητα της ακρόασης, να γίνουν καλοί ακροατές και να μεταφέρουν τη δεξιότητα αυτή και σε άλλες πτυχές της ζωής τους.** («Μαθαίνω να συγκεντρώνομαι και να ακούω χωρίς να μιλώ και χωρίς να ασχολούμαι με άλλα πράγματα. Σέβομαι την ησυχία πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ακρόαση. Ακούω προσεκτικά. Αισθάνομαι. Φαντάζομαι. Ακούω πρώτα, κρίνω μετά. Περιμένω να τελειώσει η μουσική και μετά παίρνω το λόγο χωρίς να φωνάζω ή να καταπιέζω τους άλλους για να παραθέσω τη γνώμη και την εμπειρία μου χωρίς να προσβάλλω τη μουσική ή αυτόν που τη διάλεξε. Βρίσκω θετικά στοιχεία. Αν κάτι δε μου αρέσει επιλέγω συνειδητά να μην το ακούω. Δεν αποκλείω είδη μουσικής γιατί ίσως στο μέλλον να μου αρέσει να τα ακούω.»)
- ☉ **Να μπορούν να συμπεριφέρονται ως καλοί ακροατές ανάλογα με τις περιστάσεις της μουσικής επικοινωνίας.** («Γνωρίζω ότι διαφορετικά συμπεριφέρομαι ως ακροατής σε ένα χώρο όπου παίζει μια συμφωνική ορχήστρα, σε μια υπαίθρια συναυλία, σε ένα τηλεοπτικό show, σε ένα πάρτι, σε ένα πανηγύρι, σε μια ταβέρνα με μουσική κ.α. Διακρίνω την κατάσταση και ρυθμίζω τη συμπεριφορά μου ανάλογα. π.χ. Σε μια συναυλία κλασικής μουσικής καταφθάνω στην ώρα μου, δε φωνάζω, δε μιλώ με το διπλανό μου, κλείνω το κινητό μου, χειροκροτώ εκεί που πρέπει, ζητώ επανάληψη με δυνατό χειροκρότημα κλπ)
- ☉ **Να σέβονται τις μουσικές προτιμήσεις των άλλων και να μην τις απορρίπτουν πριν τις ακούσουν.** («Ο καθένας έχει διαφορετικές μουσικές προτιμήσεις ανάλογα με τον τόπο, τον τρόπο που μεγαλώνει, τις συνθήκες του οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος και την προσωπικότητά του. Σέβομαι τις προτιμήσεις των άλλων και απαιτώ να σέβονται τις δικές μου. Δεν καταπιέζω τους άλλους όταν ακούω μουσική.»)
- ☉ **Να μπορούν να υποστηρίξουν τις μουσικές τους προτιμήσεις και να τις μοιράζονται με τους άλλους.** («Μπορώ να εξηγήσω γιατί ένα είδος μουσικής μου αρέσει/ δε μου αρέσει, με επιχειρήματα και στοιχεία. Μοιράζομαι τις μουσικές μου προτιμήσεις με τους φίλους μου, τους συμμαθητές, το δάσκαλό μου.»)
- ☉ **Να σέβονται, να εκτιμούν και να προωθούν τη μουσική κληρονομιά του τόπου μας ως μέρος της μουσικής τους ταυτότητας. Να την προάγουν στις επόμενες γενιές και να τολμούν να είναι και οι ίδιοι παραγωγοί (προφορικού και μη) πολιτισμού.** («Δε ντρέπομαι για τη μουσική του τόπου μου. Την απολαμβάνω σε πραγματικές καταστάσεις μουσικής επικοινωνίας και προσπαθώ να καταλάβω τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε. Αντιλαμβάνομαι ότι και εγώ είμαι μέρος αυτού του πολιτισμού και ότι μπορώ να συμβάλω σ' αυτόν. Ψάχνω και μαθαίνω για τη μουσική άλλων κοινοτήτων του τόπου μου και ανθρώπων που μένουν στον τόπο μου (π.χ. αρμενική, τουρκοκυπριακή, λατινική, ρωσική, συριακή) και επιλέγω αυτά που μου αρέσουν χωρίς φανατισμό.»)
- ☉ **Να σέβονται και να εκτιμούν τη μουσική δημιουργία άλλων λαών και πολιτισμών και να αποκτήσουν 'θετική περιέργεια' ως προς τις κοινωνικοπολιτικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκε η μουσική αυτή.** («Μαθαίνω να ακούω τη μουσική άλλων λαών και να μαθαίνω πράγματα γι' αυτήν (Πώς και γιατί δημιουργήθηκε; Ποια όργανα παίζουν; Γιατί είναι έτσι φτιαγμένα; Πότε παίζεται η μουσική αυτή και με ποιες άλλες πράξεις συνοδεύεται (χορός, τραγούδι, ιεροτελεστίες); Ποιες συνθήκες του περιβάλλοντος την επηρεάζουν; Πώς έχει επηρεάσει η μουσική αυτή τη σημερινή μουσική και αυτά που εγώ ακούω;)
- ☉ **Να αναπτύξουν 'θετική περιέργεια' για νέα, διαφορετικά ακούσματα.** («Μαθαίνω να μη φοβάμαι το ξένο, το διαφορετικό αλλά να το μελετώ και να οικειοποιούμαι τα θετικά στοιχεία του.»)
- ☉ **Να αντιληφθούν τη μουσική ως αναπόσπαστο στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης και ως μέσο προαγωγής της φιλίας, της ειρήνης και της ειρηνικής συνύπαρξης.** («Όλοι οι άνθρωποι στον πλανήτη έχουν την ανάγκη να ακούνε και να δημιουργούν μουσική. Η μουσική ενώνει τους ανθρώπους με δεσμούς φιλίας και προάγει την ειρήνη.»)
- ☉ **Να αποκτήσουν κριτήρια με τα οποία θα αξιολογούν τη μουσική που ακούνε και αυτά που προωθούνται μέσω της μουσικής (μουσική και προπαγάνδα, μουσική και κατανάλωση, μουσική και πολιτική κλπ). Να μπορούν επίσης να διαχωρίζουν τα μουσικά στοιχεία από τα στοιχεία του οπτικού πολιτισμού (visual culture).** («Ο οπτικός πολιτισμός προωθεί τη μουσική (μουσικά βίντεο κ.α.) και είναι πλέον σημαντικό μέρος της αλλά δεν είναι από μόνος του η μουσική. Μαθαίνω να μην είμαι παθητικός καταναλωτής της μουσικής.»)
- ☉ **Να απολαμβάνουν την ακρόαση στον προσωπικό τους χώρο και χρόνο σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους ως μέσο έκφρασης και ως καταφύγιο.**

Παράρτημα 1

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον έλεγχο της λειτουργίας της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος μιας χώρας και κατ' επέκταση στη βελτίωσή του. Αποτελεί οργανικό στοιχείο της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας η οποία αρχίζει με τον καθορισμό των στόχων και ολοκληρώνεται με τον έλεγχο της επίτευξής τους. Χρησιμοποιείται κυρίως για σκοπούς παιδαγωγικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς και διοικητικούς. Βοηθά, όχι μόνο να πληροφορεί τους εκπαιδευτικούς και τους άλλους ιθύνοντες για τα αποτελέσματα των προσπαθειών τους, για την καταλληλότητα των προγραμμάτων, των μέσων και των μεθόδων, αλλά βοηθά και τους ίδιους τους μαθητές στο να παρακολουθούν την πορεία μάθησής τους.

Η αξιολόγηση των μαθητών σε σχέση με την κάθε φάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας διακρίνεται σε α) διαγνωστική ή προγνωστική (πριν την εκπαιδευτική δράση γίνεται διερεύνηση της κατοχής των απαραίτητων γνωστικών και άλλων στοιχείων από τους μαθητές τα οποία είναι αναγκαία για την κατάκτηση των νέων στόχων μάθησης), β) σε διαμορφωτική/ ενδιάμεση/ συντρέχουσα/ authentic(κατά την εξέλιξη της διδακτικής/ μαθησιακής διαδικασίας με σκοπό να συγκεντρώσει πληροφορίες για την επίτευξη των στόχων και άρα και των ανάλογων διορθωτικών παρεμβάσεων αν κριθεί αναγκαίο) και γ) σε αθροιστική/ τελική/ συνολική αξιολόγηση (στο τέλος της εκπαιδευτικής διαδικασίας η οποία στοχεύει στη διαπίστωση του τι έχει επιτευχθεί), μορφή αξιολόγησης η οποία είναι και η πιο συνηθισμένη.

Η αξιολόγηση των μαθητών έχει ενισχυτικό ρόλο για αυτό θα πρέπει να γίνεται σε συστηματική και συχνή βάση αλλά όχι να γίνεται κατάχρηση. Να είναι συνεχής και εξελίξιμη, προσαρμόσιμη και ευέλικτη, προσανατολισμένη προς το στόχο και την ουσία. Να έχει περισσότερο ποιοτικό παρά ποσοτικό χαρακτήρα. Εκτός από το "αποτέλεσμα" πρέπει να αξιολογούνται και τα όσα συνέβαλαν στην πορεία της μάθησης (η προσπάθεια, τα μέσα, οι ψυχοκοινωνικές αλλαγές και βελτιώσεις του μαθητή, η δυνατότητα εφαρμογής και περαιτέρω ανάπτυξης του, τα μεταγνωστικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά του). Η σύγχρονη έρευνα για τη διδασκαλία της μουσικής υπογραμμίζει πως η αξιολόγηση στη Μουσική πρέπει να είναι αναπόσπαστο τμήμα της διδασκαλίας έτσι ώστε να χρησιμοποιείται ως εργαλείο όχι μόνο για να συλλέξει στοιχεία που σχετίζονται με την επίδοση των μαθητών αλλά και να επηρεάσει τη διδασκαλία και το πρόγραμμα της τάξης. Αυτό το είδος αξιολόγησης προκρίπτει όχι μόνο όταν ευθυγραμμίζεται με τη διδασκαλία αλλά και με το Αναλυτικό Πρόγραμμα και την εξελικτική πορεία του μαθητή. Το είδος αυτό αξιολόγησης είναι γνωστό ως εναλλακτική, αυθεντική, άμεση αξιολόγηση (authentic assessment). Με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση πρέπει να δοθεί έμφαση στο συγκεκριμένο είδος αξιολόγησης διότι θα οδηγήσει στη βελτίωση της ποιότητας του μαθήματος και την εξασφάλιση της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης συμμετοχής των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία. Συμπερασματικά, η συγκεκριμένη μορφή αξιολόγησης είναι ίσως η πιο σημαντική μορφή αξιολόγησης για τη μουσική αγωγή.

Στο σχολείο του 2^{ου} αιώνα κύριος στόχος είναι να καλλιεργηθεί η ικανότητα στο μαθητή "να μαθαίνει πώς να μαθαίνει". Αυτό σημαίνει ένα συνδυασμό γνώσεων, κατανόησης, δεξιοτήτων, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών, που οδηγούν σε αποτελεσματική, ανθρώπινη δράση στον κόσμο και στην κοινωνία. Στο μάθημα Μουσικής πρέπει να γίνεται έλεγχος της επίτευξης ψυχοκινητικών, συναισθηματικών, κοινωνικών και γνωστικών στόχων. Η δυσκολία του να αξιολογηθούν κάποιοι από αυτούς τους στόχους δε σημαίνει απαραίτητα να μένουν και εκτός πεδίου αξιολόγησης. Ο ρόλος της διδασκαλίας συνίσταται στην υποβοήθηση του παιδιού να υιοθετήσει κάποιες στάσεις και αξίες. Η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται και στην αξιολόγηση. Η αξιολόγηση των στόχων αυτών δεν μπορεί να γίνει με τα μέσα που χρησιμοποιούνται

για το γνωστικό τομέα. Επίσης η σημασία των ατομικών διαφορών στη μάθηση πρέπει να μην παραγνωρίζεται. Το σημερινό σχολείο βλέπει το μαθητή ως άτομο με τις δικές του δυνατότητες, ανάγκες, αδυναμίες, ως ένα άτομο που αποδίδει στο δικό του ρυθμό. Για αυτό ο κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να επιμένει στην εξατομικευμένη προσέγγιση αξιολόγησης του μαθητή η οποία οδηγεί στο Δείκτη Ατομικής Επίδοσης του Μαθητή. Η μετατόπιση από την αριθμητική βαθμολογία στην περιγραφική αξιολόγηση είναι αναγκαία.

Οι πολλές ιδιαιτερότητες (πρακτική φύση, εργαστηριακό χαρακτήρα, έμφαση στις δεξιότητες, διδασκαλία εννοιών, κατάκτηση γνώσεων, καλλιέργεια στάσεων, συμπεριφορών κλπ) το μεγάλο εύρος (πληθώρα δραστηριοτήτων, επαφή με διάφορα μουσικά είδη και μουσικές του κόσμου, γνωριμία με τη μουσική παράδοση, χρήση της τεχνολογίας, συνδυασμός μουσικής και κίνησης κλπ) και η σύνθετη φύση του μαθήματος της Μουσικής, απαιτεί ένα ισορροπημένο «σύστημα αξιολόγησης» το οποίο συνδυάζει ποικίλες στρατηγικές αξιολόγησης προκειμένου να αξιολογηθούν όλοι οι στόχοι, οι διαδικασίες και τα περιεχόμενα του Αναλυτικού Προγράμματος. Μαζί με την αλλαγή της φιλοσοφίας των αναλυτικών προγραμμάτων και του τύπου/ μορφής/ μεθόδου αξιολόγησης της μάθησης είναι αναγκαίο να αναθεωρηθεί και εκσυγχρονιστεί ο τρόπος που αξιολογούνται οι μαθητές καθώς και η διαδικασία επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών για το θέμα. Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση σήμερα στην Κύπρο και ιδιαίτερα στο μάθημα της Μουσικής συνήθως γίνεται με κλασικούς παραδοσιακούς τρόπους οι οποίοι βασίζονται μόνο στο "μολύβι και χαρτί". Πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη το Φθινόπωρο του 2008 φάνηκε ότι οι πιο διαδεδομένοι τρόποι για να αξιολογούνται οι μαθητές από τους συναδέλφους μουσικούς είναι ανεπίσημοι τρόποι αξιολόγησης όπως η παρατήρηση, η συμμετοχή στην τάξη, η συμμετοχή στη χορωδία, μπάντα κλπ. καθώς και τα διαγωνίσματα.

Στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα πρέπει να συνεχίσει να προωθείται η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα, η διαθεματικότητα, η διαπολιτισμικότητα, η συνεργατικότητα. Αφού θα είναι βασισμένο στις δεξιότητες (skill- based curriculum) σημαίνει ότι, εκτός από τις μουσικές γνώσεις (τονικότητα, ρυθμό κλπ) θα πρέπει να αξιολογείται η *μουσική συμπεριφορά γενικά* (ικανότητα στο τραγούδι, όργανο, κίνηση, κλπ.). Αυτό μπορεί να γίνει με διάφορα και ποικίλα εργαλεία. Η αξιολόγηση πρέπει να στηρίζεται σε ένα ευρύ φάσμα πληροφόρησης με τη χρήση πολλαπλών ειδών αξιολόγησης και πληροφοριών από διαφορετικές πηγές. Πρέπει να γίνεται συστηματική συλλογή και καταγραφή των στοιχείων για την πρόοδο του κάθε παιδιού, καταγραφή των μαθησιακών εμπειριών του και επικέντρωση του ενδιαφέροντος στην ατομική πρόοδο και όχι στη σύγκριση με άλλα παιδιά. Οι παρατηρήσεις είναι χρήσιμες μόνο όταν καταγράφονται με συστηματικό τρόπο. Αυτό μπορεί να γίνει κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, λίγο μετά από αυτό ή κατά τη διάρκεια του αναστοχασμού του εκπαιδευτικού. Σημαντικό εξίσου είναι ο μαθητής να γνωρίζει εκ των προτέρων τα κριτήρια., τις προσδοκίες και τα αναμενόμενα επίπεδα της δραστηριότητας ή εργασίας.

Μερικές τεχνικές παρατήρησης, συλλογής και καταγραφής της μαθησιακής εξέλιξης και ανάπτυξης των παιδιών μπορεί να είναι: κλίμακες ελέγχου/checklists, ανεκδοτικές καταγραφές, συνεντεύξεις, κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων (rubrics), ημερολόγια, φωτογραφίες, βιντεογραφίες, ηχογραφήσεις, φύλλα αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης, εννοιολογικοί χάρτες(concept maps) αλλά και ο Η.Υ. (λογισμικά προγράμματα όπως το audacity το οποίο είναι δωρεάν στο διαδίκτυο και είναι ιδανικό για διάφορες δραστηριότητες του μαθήματος). Όλα τα πιο πάνω μπορούν να συμπεριληφθούν μέσα στο φάκελο επιτευγμάτων (portfolios). Το περιεχόμενό του μπορεί να είναι αποτέλεσμα συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή. Ο μαθητής έτσι, κάνοντας ανασκόπηση της εργασίας του μέσα στο χρόνο, καθίσταται πιο ικανός στο να περιγράφει τη μαθησιακή του πρόοδο και την πρόοδο της σκέψης του.

Οι πιο πάνω τεχνικές μπορεί να είναι χρονοβόρες αλλά ευεργετικές για τους μαθητές. Αν ο κάθε εκπαιδευτικός τις χρησιμοποιεί σωστά, όχι μόνο διαπιστώνει απλώς αλλά και προεξασφαλίζει την επιτυχία της μάθησης.

Πιο αναλυτικά:

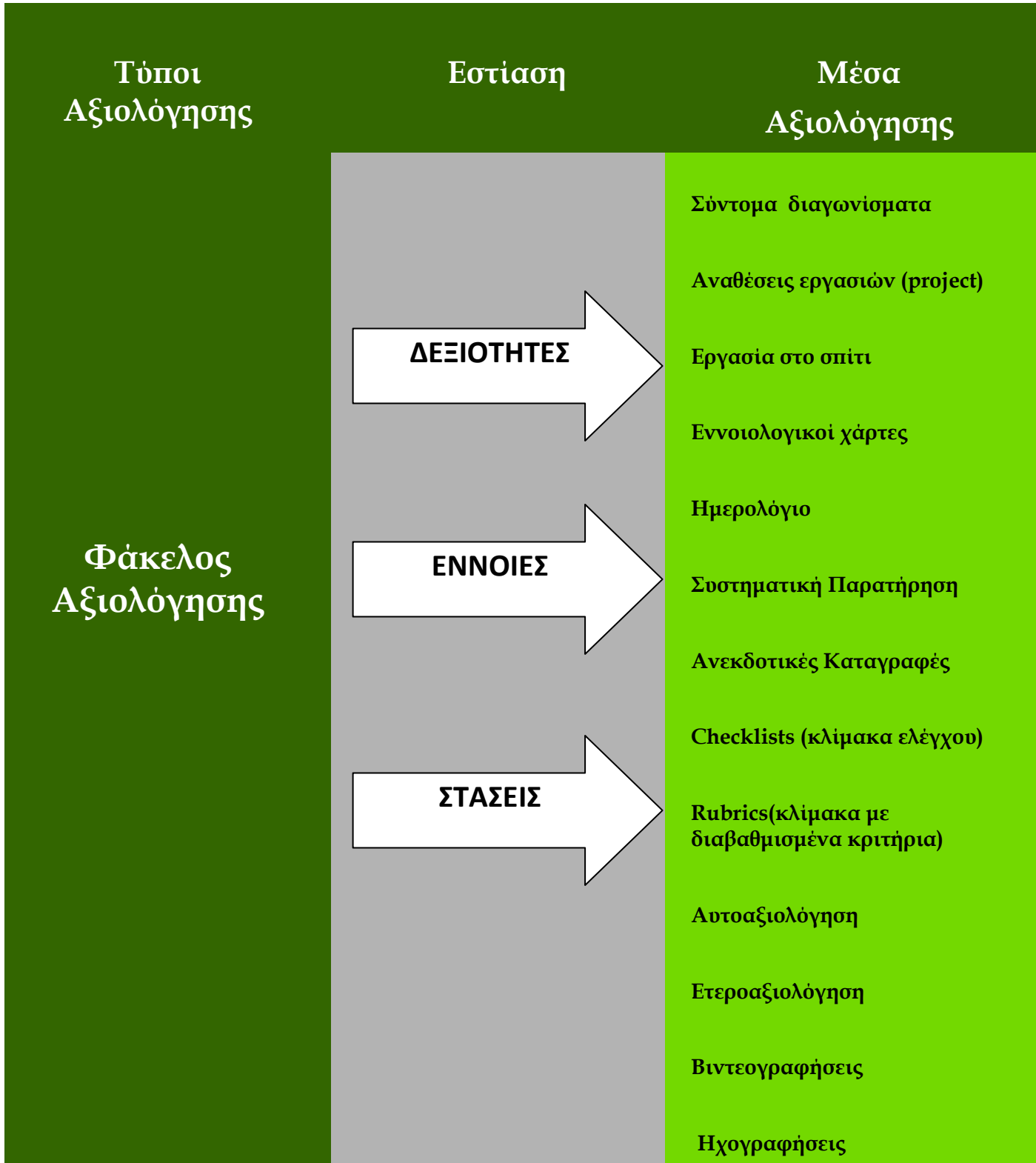
- Κλίμακα ελέγχου, checklist: ένας κατάλογος ο οποίος μπορεί να δημιουργηθεί από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό. Ο εκπαιδευτικός ή οποιοσδήποτε άλλος αξιολογητής ή ακόμη μαθητής βάζει απλά ένα √ αν παρατηρείται ή όχι μια ζητούμενη συμπεριφορά, δεξιότητα, στάση, διάθεση, γνώση κλπ.
- Ανεκδοτική καταγραφή: μια ανοιχτή, αφηγηματική, τυπική ή άτυπη μορφή παρατήρησης μιας συμπεριφοράς ενός παιδιού βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων. Το είδος αυτό μπορεί να αποτελέσει πλούσια πηγή πληροφοριών.
- Συνέντευξη: Δίνει την ευκαιρία να συζητηθεί με το παιδί ένα θέμα σε βάθος και να συγκεντρωθούν σημαντικές πληροφορίες την ώρα που γίνεται μια δραστηριότητα. Μπορεί να υποβάλλονται ανοικτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις ανάλογα με το πώς εξελίσσεται η συνέντευξη. . Ο εκπαιδευτικός απλά καταγράφει τις παρατηρήσεις του.
- Κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων/rubrics: ποσοτικό εργαλείο που αξιολογεί μια δραστηριότητα του παιδιού όπως ακρόαση, σύνθεση, εκτέλεση. Η διαφορά από το checklist είναι ότι μια πολύπλοκη συμπεριφορά μπορεί να αξιολογηθεί αν χωριστεί σε διαρθρωμένα επίπεδα ποιότητας.
- Ημερολόγιο (journal): παιδαγωγικό ημερολόγιο ή αναλυτικό σημειωματάριο. Ο μαθητής μπορεί να καταγράψει τις απόψεις, σκέψεις, συναισθήματά του μετά από κάποιες κατευθυντήριες γραμμές από τον εκπαιδευτικό.
- Φωτογραφήσεις: καταγράφονται γεγονότα που διαδραματίζονται στην τάξη και μπορεί να ανατρέξει σε αυτές για να τα ανακαλέσει. Οι φωτογραφίες αφού θα εξηγηθούν κάποιους συγκεκριμένους στόχους μπορεί να μπαίνουν σε λεύκωμα με κάποιο σχετικό σχόλιο από κάτω. Είναι χειροπιαστές αποδείξεις όταν έρχονται οι γονείς για να πληροφορηθούν για τα παιδιά τους.
- Βιντεογραφήσεις: Μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την καταγραφή της συμπεριφοράς των παιδιών κατά τη διάρκεια ποικίλων μουσικών δραστηριοτήτων. Τα βιντεογραφημένα αποσπάσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για σκοπούς αυτοαξιολόγησης.
- Ηχογραφήσεις: Μια από τις πιο αποτελεσματικές τεχνικές καταγραφής της ανάπτυξης των παιδιών σε όλους τους τομείς φτάνει να γίνονται συστηματικά. Με τη χρήση του cd player ή ακόμη και τον ΗΥ. και το πρόγραμμα Audacity, μπορεί να καταγραφούν συνθέσεις, μουσικές εκτελέσεις σε όργανα κλπ. Η αξιοποίηση των πληροφοριών μπορεί να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να εξάξει τα δικά του συμπεράσματα.
- Φύλλα αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης: αφού μπουν προκαθορισμένα κριτήρια, τα εργαλεία αυτά μπορεί να δράσουν επικουρικά, αφενός στην πατρική παρατήρηση και αφετέρου στον φάκελο εργασιών. Με την αυτοαξιολόγηση ο μαθητής γίνεται ένας ανεξάρτητος ερευνητής της μάθησης και της γνώσης του φτάνει να αναπτύξει αυτή την ικανότητα. Το ίδιο και η ετεροαξιολόγηση (κριτική ανάμεσα στους μαθητές) μπορεί να αποτελέσει μια παιδαγωγική λειτουργία με θετικές επιδράσεις στη μάθηση και διδασκαλία.
- Εννοιολογικοί χάρτες/concept maps: Μια δομιστική άποψη για τη μάθηση και το πώς κατανοούν τα παιδιά μια έννοια.
- Φάκελος επιτευγμάτων/portfolios: Σκόπιμη, συστηματική και πολυδιάστατη συλλογή πειστηρίων της μάθησης του παιδιού συλλεγμένων μέσα στο χρόνο η οποία δείχνει τις προσπάθειες, τα επιτεύγματα και την πρόοδό του. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ετοιμάσει εκ των προτέρων μια κλίμακα διαβάθμισης με αριθμητική βαθμολογία η οποία να δοθεί στο παιδί στην αρχή του τριμήνου για να ξέρει τι θα πρέπει να συμπεριλάβει στο φάκελό του μέχρι το τέλος του τριμήνου. Έχοντας ένα λειτουργικό και

αποτελεσματικό αρχείο, ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει πληροφορίες για το τι γνωρίζουν και τι μπορούν να κάνουν τα παιδιά και έπειτα τις ταξινομεί και τις αναλύει.

Μια συνεκτίμηση όλων των πιο πάνω θα δίνουν μια ξεκάθαρη σφαιρική εικόνα του κάθε παιδιού και η αξιολόγηση γίνεται πιο έγκυρη. Με τον τρόπο αυτό οι γονείς ενημερώνονται για την πρόοδο των παιδιών τους με αντικειμενικά και αξιόπιστα στοιχεία.

Το ιδανικότερο είναι ο εκπαιδευτικός να εφαρμόζει ένα ισορροπημένο μοντέλο αξιολόγησης όπως το πιο κάτω:

ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Παράρτημα 2

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Πιο κάτω παρατίθενται οι βασικότεροι τρόποι αξιοποίησης της τεχνολογίας σε σχέση με τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος.

1. Στόχος: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ενεργητικής ακρόασης

1.1. Χρήση τεχνολογίας από το μαθητή

Δραστηριότητες:

- 1.1.1. Παράλληλη οπτική παρακολούθηση του ηχητικού κύματος ή/και χάρτη ακρόασης κατά τη διάρκεια μιας μουσικής ακρόασης με τη χρήση λογισμικών επεξεργασίας ήχου και εξειδικευμένων λογισμικών.
- 1.1.2. Ακρόαση με παράλληλη παρακολούθηση παρτιτούρας μέσα από λογισμικό σημειογραφίας ή από το web browser με χρήση κατάλληλου plug-in.
- 1.1.3. Χρήση εξειδικευμένων λογισμικών για ακουστικές ασκήσεις (αναγνώριση διαστημάτων, Dictee, ρυθμικών σχημάτων, κλιμάκων κ.α. και παροχή ανατροφοδότησης).
- 1.1.4. Χρήση του διαδικτύου για εύρεση αναλύσεων και κριτικών για μουσικές ακροάσεις.
- 1.1.5. Δημιουργία παρουσίασης πολυμέσων σχετική με κάποιο συνθέτη ή άλλο μουσικό θέμα.
- 1.1.6. Για τις μικρότερες ηλικίες: Χρήση εκπαιδευτικών παιχνιδιών κι εφαρμογών πολυμέσων που περιέχουν υλικό ακρόασης κατάλληλο για την ηλικία τους. Τα παιδιά κάνουν χρήση των εφαρμογών πολυμέσων μέσα από το χειρισμό του ποντικιού ή χρησιμοποιώντας το δάκτυλο τους ως ποντίκι στο διαδραστικό πίνακα.
- 1.1.7. Χρήση του διαδικτύου για επικοινωνία με άλλους χρήστες πάνω σε θέματα συγκεκριμένων ακροάσεων, στο έργο ενός συνθέτη κ.α.
- 1.1.8. Χρήση συσκευών αναπαραγωγής ήχου (mp3, iPods, cd players) για μουσική ακρόαση.

1.2. Χρήση τεχνολογίας από το δάσκαλο

Δραστηριότητες:

- 1.2.1. Δημιουργία φυλλαδίων με μουσικές αναλύσεις με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου και λογισμικού σημειογραφίας.
- 1.2.2. Δημιουργία και επεξεργασία ηχογραφήσεων και βίντεο με μουσικές ακροάσεις για σκοπούς παρουσίασης στην τάξη.
- 1.2.3. Εντοπισμός, ταξινόμηση και δημιουργία αρχείου με ιστοσελίδες που περιέχουν αρχεία ήχου (mp3,

MIDI).

1.2.4. Δημιουργία ιστοσελίδων και παρουσιάσεων πολυμέσων οι οποίες οι οποίες βοηθούν τους μαθητές να αξιολογήσουν μουσικές ακροάσεις.

1.2.5. Εντοπισμός και χρήση εφαρμογών πολυμέσων, κινουμένων σχεδίων κατάλληλων για παιδιά μικρών ηλικιών (π.χ. Μικροί Αϊνστάιν).

2. Στόχος: Ανάπτυξη φωνητικών δεξιοτήτων

2.1. Χρήση τεχνολογίας από το μαθητή

Δραστηριότητες:

2.1.1. Αξιολόγηση / αυτοαξιολόγηση σε σχέση με τα επί μέρους χαρακτηριστικά μιας μουσικής εκτέλεσης (ρυθμός, τονικό ύψος, τεχνική, στάση σώματος), με την ακρόαση της ηχογράφησης ή την παρακολούθηση της οπτικογράφησης της.

2.1.2. Λήψη ανατροφοδότησης σε σχέση με την ακρίβεια στην απόδοση του τονικού ύψους και του ρυθμού από κάποιο εξειδικευμένο διδακτικό λογισμικό.

2.1.3. Αλλαγή της ταχύτητας/τέμπο ή της τονικότητας μιας συνοδείας με σκοπό τη διευκόλυνση της εκμάθησης τραγουδιών με τη χρήση λογισμικών σημειογραφίας ή μουσικής δημιουργίας

2.1.4. Αποσιώπηση ή αλλαγή έντασης ενός ή περισσοτέρων φωνών υποβοηθώντας την εκμάθηση άλλων φωνών με τη χρήση λογισμικού πολυκάναλης ηχογράφησης ή λογισμικού σημειογραφίας.

2.1.5. Εξερεύνηση των δυνατοτήτων που παρέχει η τεχνολογία στη χρήση της ανθρώπινης φωνής π.χ. φωνητική εκτέλεση με αλλαγή του τονικού ύψους, χρήση τεχνικής αντήχησης και άλλων εφέ σε πραγματικό χρόνο.

2.1.6. Πειραματισμός με την ανθρώπινη φωνή με τη χρήση κατάλληλων παιχνιδιών π.χ. συσκευές με μικρόφωνα για μικρότερες ηλικίες.

2.1.7. Φωνητική εκτέλεση με τη χρήση λογισμικού λογισμικό συνοδείας / μελέτης

2.2 Χρήση τεχνολογίας από το δάσκαλο Δραστηριότητες:

2.2.1 Δημιουργία/παροχή συνοδείας η οποία μπορεί να φυλαχθεί σε CD και να δοθεί στο μαθητή ή να περιληφθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου για κοινή πρόσβαση με σκοπό τη μελέτη στο σπίτι.

2.2.2 Χρήση συνοδείας η οποία ελευθερώνει τα χέρια του μαέστρου - εκπαιδευτικού και του επιτρέπει να διευθύνει τη χορωδία του.

3 Στόχος: Ανάπτυξη δεξιοτήτων εκτέλεσης σε όργανα και σύνολα

3.1 Χρήση τεχνολογίας από το μαθητή

Δραστηριότητες:

3.1.1 Χρήση συνοδείας κατά την εκτέλεση η οποία βοηθά στη διατήρηση σταθερού ρυθμού και στη πιο ολοκληρωμένη αντίληψη του κομματιού. Επιλογή των μερών που θα ακούγονται στην συνοδεία καθώς και της έντασης του κάθε μέρους, όταν χρησιμοποιείται λογισμικό πολυκάναλης αναπαραγωγής.

- 3.1.2 Αλλαγή της ταχύτητας ή της τονικότητας μιας συνοδείας με σκοπό τη διευκόλυνση της εκμάθησης μουσικών κομματιών με τη χρήση λογισμικών σημειογραφίας ή μουσικής δημιουργίας.
- 3.1.3 Χρήση ηλεκτρονικών οργάνων. Τα ηλεκτρονικά όργανα έχοντας τη δυνατότητα απόδοσης ποικιλίας ηχοχρωμάτων μπορούν να υποκαταστήσουν όργανα που δεν υπάρχουν σε σχολικά μουσικά σύνολα π.χ. άρπα. Για μικρές ηλικίες συστήνεται η χρήση ηλεκτρονικών οργάνων, όπως ηλεκτρονικό κλαβιέ, κατάλληλων για την ηλικία αυτή π.χ. με χρωματιστά πλήκτρα.
- 3.1.4 Χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το λογισμικό μουσικής δημιουργίας για χειρισμό και επεξεργασία του ήχου. Χρήση εικονικών μουσικών οργάνων υπό μορφή λογισμικού (VST instruments).
- 3.1.5 Αξιολόγηση της εκτέλεσης μετά από σύγκρισή της με άλλες εκτελέσεις που παρέχονται από ψηφιακούς δίσκους και το διαδίκτυο.
- 3.1.6 Αξιολόγηση της εκτέλεσης από κατάλληλο λογισμικό συνοδείας / μελέτης

3.2 Χρήση τεχνολογίας από το δάσκαλο

Δραστηριότητες:

- 3.2.1 Δημιουργία ενορχηστρωμένων συνθέσεων για σκοπούς συνοδείας με τη χρήση λογισμικού μουσικής δημιουργίας και λογισμικού συνοδείας.
- 3.2.2 Δημιουργία παρτιτούρων με τη χρήση λογισμικού σημειογραφίας, εκτύπωση και χρήση τους ως διδακτικό υλικό.
- 3.2.3 Προβολή ζωντανών εκτελέσεων των μαθητών στην τάξη σε ακροατήρια εκτός τάξης με τη χρήση τηλεδιάσκεψης (σύνδεση με internet, ευθεία τηλεπικοινωνιακή ζεύξη, τηλεόραση, δορυφορική τηλεόραση)

4 Στόχος: Ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης

4.1 Χρήση τεχνολογίας από το μαθητή/δραστηριότητες:

- 4.1.1 Αυτοσχεδιασμός / σύνθεση με τη χρήση ηλεκτρονικών ήχων από ηλεκτρονικά μουσικά όργανα και Η/Υ.
- 4.1.2 Αυτοσχεδιασμός / σύνθεση αρμονικών ακολουθιών με τη βοήθεια της λειτουργίας «ένα δάχτυλο του αριστερού χεριού στο μπάσο» σε κατάλληλο αρμόνιο ή συνθεσάιζερ.
- 4.1.3 Αυτοσχεδιασμός / σύνθεση αρμονικών ακολουθιών με τη χρήση λογισμικού συνοδείας.
- 4.1.4 Αυτοσχεδιασμός μελωδίας πάνω σε αρμονική ακολουθία με τη χρήση λογισμικού συνοδείας.
- 4.1.5 Δημιουργία συνοδείας σε διάφορα στυλ για αυτοσχεδιασμό και σύνθεση μελωδίας με τη χρήση λογισμικού αυτόματης συνοδείας (auto-accompaniment).
- 4.1.6 Ηχογράφηση αυτοσχεδιασμών με τη χρήση λογισμικού συνοδείας ή πολυκάναλης ηχογράφησης.
- 4.1.7 Δημιουργία εφέ για ηχητική επένδυση εικόνων, αναγνώσματος, παραμυθοδράματος κ.τ.λ. με τη χρήση ηλεκτρονικών μουσικών οργάνων και Η/Υ.
- 4.1.8 Δημιουργία πρωτότυπων συνθέσεων με τη χρήση λογισμικού κατάλληλου για μικρότερες ηλικίες και για

μαθητές που δεν γνωρίζουν μουσική σημειογραφία.

- 4.1.9 Σύνθεση μουσικής που βασίζεται σε loops με τη χρήση κατάλληλου λογισμικού
- 4.1.10 Απομόνωση και αλλαγή στοιχείων προ-ηχογραφημένων συνθέσεων όπως η χοιρά, ο ρυθμός, η μελωδία, η αρμονία, και η φόρμα, για τη δημιουργία διασκευών με τη χρήση λογισμικού μουσικής δημιουργίας ή λογισμικού σημειογραφίας.
- 4.1.11 Δημιουργία συνθέσεων σε διάφορες φόρμες (ABA, ροντό, θέμα και παραλλαγές) με τη χρήση λογισμικού μουσικής δημιουργίας, λογισμικού σημειογραφίας και τεχνικών όπως αντιγραφή και επικόλληση.
- 4.1.12 Ηχογράφηση σε πραγματικό και μη πραγματικό χρόνο (σε ένα ή περισσότερα κανάλια) ομαδικών ή ατομικών δημιουργικών εργασιών με τη χρήση λογισμικού μουσικής δημιουργίας ή σημειογραφίας.
- 4.1.13 Επεξεργασία ηχογραφήσεων με διάφορες τεχνικές όπως αντιγραφή και επικόλληση, ψηφιακή επεξεργασία σήματος (ηχώ, αντήχηση, ισοστάθμιση κλπ) και μίξη (σε περίπτωση πολυκάναλης ηχογράφησης).
- 4.1.14 Μουσική επένδυση βίντεο με εισαγωγή του σε πρόγραμμα μουσικής δημιουργίας ή σημειογραφίας που να υποστηρίζει τέτοια λειτουργία.
- 4.1.15 Ακρόαση ηχογραφημένων δημιουργικών εργασιών για σκοπούς αυτοαξιολόγησης, παρουσίαση για σκοπούς ετεροαξιολόγησης και προβολή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, web blocks και ιστοσελίδων.
- 4.1.16 Ηχητικός σχεδιασμός (sound design ή sound synthesis) με τη χρήση συνθεσάιζερ ή κατάλληλου λογισμικού.

4.2 Χρήση τεχνολογίας από το δάσκαλο

Δραστηριότητες:

- 4.2.1 Δημιουργία οστινάτο ή συνοδείας με τη χρήση λογισμικού μουσικής δημιουργίας ή συνοδείας που δίνεται στο μαθητή για να αυτοσχεδιάσει μελωδία.
- 4.2.2 Δημιουργία αρχείων σε λογισμικό μουσικής δημιουργίας ή σημειογραφίας τα οποία δίνονται στο μαθητή για να τα επεξεργαστεί ή να τα εξελίξει έτσι ώστε να δημιουργήσει δική του σύνθεση.
- 4.2.3 Μίξη για σκοπούς τελειοποίησης των συνθέσεων των μαθητών.
- 4.2.4 Δημιουργία ηλεκτρονικών πορτφόλιο των μαθητών στην ιστοσελίδα του σχολείου για προβολή των δημιουργικών εργασιών των παιδιών.

Στόχος: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και αποκωδικοποίησης διαφόρων ειδών μουσικής σημειογραφίας

Χρήση τεχνολογίας από το μαθητή

Δραστηριότητες:

- Καταγραφή της εκτέλεσης σε πραγματικό χρόνο με τη χρήση MIDI Keyboard και προγράμματος σημειογραφίας και στη συνέχεια εκτύπωσή της.
- Δημιουργία παρτιτούρας με τη χρήση λογισμικού μουσικής σημειογραφίας. Εκτέλεση παρτιτούρας από το λογισμικό για σκοπούς διόρθωσής της.

- Οπτική αναγνώριση φθόγγων και ρυθμικών αξιών με τη χρήση εξειδικευμένου διδακτικού λογισμικού.

Χρήση τεχνολογίας από το δάσκαλο

Δραστηριότητες:

- Δημιουργία και εκτύπωση παρτιτούρας με τη χρήση λογισμικού σημειογραφίας.
- Ανέβασμα παρτιτούρων στο διαδίκτυο τις οποίες μπορούν οι μαθητές να ακούσουν και να επεξεργαστούν (αλλαγή ταχύτητας κ.α.) με τη χρήση ενός ενθέματος (plug-in).
- Αποθήκευση παρτιτούρων σε μορφή PDF και ανέβασμα τους στο διαδίκτυο για σκοπούς πρόσβασης και μελέτης από το σπίτι.
- Παρουσίαση διαφόρων ειδών σημειογραφίας π.χ. με ράβδους, με χρώματα κ.α. με τη χρήση λογισμικού μουσικής δημιουργίας ή με τη χρήση λογισμικού διαθέσιμου από το διαδίκτυο.

Στόχος: Απόκτηση πυρηνικών γνώσεων στην ιστορία, μορφολογία, θεωρία και οργανογνωσία

Χρήση τεχνολογίας από το μαθητή

Δραστηριότητες:

- Χρήση εξειδικευμένων προγραμμάτων για τα πιο πάνω όπου η γλώσσα του προγράμματος (δυστυχώς τις πιο πολλές φορές δεν διατίθεται στα ελληνικά) δεν αποτελεί απαγορευτικό παράγοντα.
- Χρήση του διαδικτύου για ανεύρεση πληροφοριών, εικόνων, βίντεο και αρχείων ήχου.
- Πρόσβαση, μέσω του διαδικτύου, σε αρχεία ήχου με μουσική διαφόρων εποχών τα οποία μπορούν να επεξεργαστούν σε λογισμικά σημειογραφίας και μουσικής δημιουργίας.
- Χρήση λογισμικού πολυμέσων με αναφορές σε μουσική από διάφορα είδη και στυλ καθώς και στη σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες.
- Χρήση ηλεκτρονικών οργάνων που διαθέτουν κουρδίσματα από ιστορικές περιόδους διαφορετικών ειδών και στυλ μουσικής π.χ. βυζαντινής, αναγέννησης, μπαρόκ.

Χρήση τεχνολογίας από το δάσκαλο

Δραστηριότητες:

- Δημιουργία εφαρμογών πολυμέσων (ιστοσελίδες, παρουσιάσεις, πορτφόλιο) με θέματα που αφορούν την εξέλιξη διαφορετικών ειδών μουσικής ή βασικά μουσικολογικά τους χαρακτηριστικά.
- Οργάνωση μαθήματος μέσα από web quests
- Ρύθμιση ηλεκτρονικών οργάνων για την παραγωγή χαρακτηριστικών κουρδισμάτων διαφορετικών ιστορικών περιόδων της μουσικής.

Κατηγοριοποίηση των νέων τεχνολογιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μάθημα της Μουσικής

Η τεχνολογία γενικά και κατ' επέκταση η μουσική τεχνολογία εξελίσσονται πολύ γρήγορα. Για το λόγο αυτό, μια καταγραφή των τεχνολογικών μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο μάθημα της μουσικής πρέπει να αναθεωρείται με βάση αυτή την εξέλιξη. Τα τεχνολογικά μέσα και διαδικασίες που μπορούν σήμερα να εφαρμοστούν στη μουσική εκπαίδευση εντάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Ηλεκτρονικά μουσικά όργανα

- 1.1. Ψηφιακά πιάνο, αρμόνια.
- 1.2. Συνθετητές (synthesizer) και δειγματολήπτες (samplers)
- 1.3. Προσομοιωτές μουσικών οργάνων ή όργανα MIDI (κλαβιέ, ντραμς, ξυλοφώνων, κιθάρας, εγχόρδων, ξύλινων και χάλκινων πνευστών) με ή χωρίς ενσωματωμένα στοιχεία παραγωγής ήχου. Στην τελευταία περίπτωση οι προσομοιωτές λειτουργούν ως στοιχεία ελέγχου (controllers) τα οποία συνδέονται μέσω πρωτόκολλου MIDI με Η/Υ εφοδιασμένο με κατάλληλες συσκευές και λογισμικό ή άλλες συσκευές που λειτουργούν ως στοιχεία παραγωγής ήχου (συνθετητές, δειγματολήπτες κλπ) .
- 1.4. Εικονικά μουσικά όργανα υπό μορφή λογισμικού (VST instruments)

2. Μουσική Δημιουργία

- 2.1. Είδος δεδομένων: MIDI, Digital Audio
- 2.2. Διαδικασίες:
 - 2.2.1. Πολυκάναλη ηχογράφηση
 - 2.2.2. Μουσική παραγωγή βασισμένη σε λούπες (looping)
 - 2.2.3. Ψηφιακή επεξεργασία σήματος (digital signal processing)
 - 2.2.4. Ηχητικός σχεδιασμός (sound design)

3. Λογισμικό μουσικής σημειογραφίας

4. Τεχνολογικά υποβοηθούμενη μάθηση (η-Μάθηση)

- 4.1. Εξειδικευμένο διδακτικό λογισμικό
- 4.2. Εργαλεία συνοδείας / μελέτης
- 4.3. Διαδικτυακή μάθηση, τηλεπικοινωνίες (τηλεδιάσκεψη)
- 4.4. Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

5. Πολυμέσα

- 5.1. Χρήση εφαρμογών πολυμέσων: CD-ROM, DVD, Διαδίκτυο
- 5.2. Δημιουργία εφαρμογών πολυμέσων: Ιστοσελίδων, Παρουσιάσεων (PowerPoint, Keynote), ηλεκτρονικά πορτφόλιο.
- 5.3. Ψηφιακή Εικόνα: Αποτύπωση, σάρωση και επεξεργασία ψηφιακής εικόνας, λήψη κι επεξεργασία βίντεο.

6.Συσκευές:

6.1. Η/Υ

6.1.1. Κεντρική μονάδα επεξεργασίας, συσκευές αποθήκευσης, συσκευές εισόδου, και εξόδου κλπ.

6.1.2.διαδραστικός πίνακας, projector συσκευές εισόδου – εξόδου

6.1.3.κάρτα ήχου, συνδέτης MIDI (MIDI Interface)

6.2. κονσόλες ήχου, μικρόφωνα, ηχεία, ακουστικά, ψηφιακές συσκευές ηχογράφησης κ.α.

6.3. Συσκευές αναπαραγωγής ήχου mp3, iPods, CD, DVD (μερικές από αυτές παρέχουν δυνατότητες όπως αλλαγή τονικού ύψους και tempo ανεξάρτητα, και αφαίρεση κύριας φωνής).

7.Εργαλεία παραγωγικότητας και διαχείρισης εργαστηρίου

7.1. Εργαλεία παραγωγικότητας: επεξεργαστής κειμένου, ηλεκτρονικά φύλλα εργασίας, βάσεις δεδομένων, διαχείριση πληροφοριών κ.α.)

7.2. Χρήση - διαχείριση σχολικού εργαστηρίου και δικτύου

8.Μουσική τεχνολογία για άτομα με αναπηρίες: EAMIR (electro-acoustic musically interactive room), e-motion, SoundBeam